

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ
«ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΓΝΩΣΕΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ
ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΗΛΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΗΛΙΚΗ ΖΩΗ.» της πράξης «ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΗΛΙΚΗ ΚΑΙ ΕΝΗΛΙΚΗ ΖΩΗ»

Δράση Δ2: Προετοιμασία – Παραγωγή Εκπαιδευτικού υλικού

Π.2.1: Εκπαιδευτικό υλικό

Διδάσκουσα: Ιωάννα Παπαβασιλείου, Επίκουρη Καθηγήτρια

Θεματική ενότητα: Επαγγελματική ένταξη και προσαρμογή ατόμων με αναπηρία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Περιεχόμενα Θ.Ε.

1. Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός Ατόμων με Αναπηρία (Συ.Ε.Π. Α.μεΑ.)
 - 1.1 *Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις, ορισμοί*
 - 1.2 *Θεωρητικές προσεγγίσεις Συ.Ε.Π. Α.με.Α*
2. Επαγγελματική Ένταξη Α.μεΑ.
 - 2.1 *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση Α.μεΑ.*
 - 2.2 *Μεθοδολογία Υποστήριξης Σταδιοδρομίας και Επαγγελματικής Ένταξης Α.μεΑ.*
 - 2.3 *Μοντέλα Απασχόλησης Α.μεΑ.*

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ Θ.Ε.: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Συγγραφέας: Ιωάννα Παπαβασιλείου

1. Διεθνής και Ευρωπαϊκή νομοθεσία και πολιτική για τα Α.μεΑ. ως βάση για τη Συ.Ε.Π. Α.μεΑ.

Ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2000/C 364/01)¹ στο άρθρο 21 απαγορεύει κάθε είδους διάκριση λόγω αναπηρίας, ενώ στο άρθρο 26 «αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με ειδικές ανάγκες να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο».

Το έτος 2000 το Συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε Ευρωπαϊκή Οδηγία για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και το επάγγελμα για συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των Α.μεΑ. (Council EU, 2000). Στο άρθρο 3 της Οδηγίας ορίζεται «η πρόσβαση των Α.μεΑ. σε όλες τις μορφές και όλα τα επίπεδα επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης, επιμόρφωσης και επαγγελματικού αναπροσανατολισμού» (ό.π. άρθρ. 3,1,β). Επιπλέον με το άρθρο 7, παρ. 1 κατοχυρώνεται η ύπαρξη και εφαρμογή στοχευμένων μέτρων για την υποστήριξη των Α.μεΑ. και την αντιστάθμιση μειονεκτημάτων των ατόμων με αναπηρίες.

Στη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (UN, 2007), στο άρθρο 27, περί εργασίας και απασχόλησης αναφέρεται ρητά το δικαίωμα των Α.μεΑ. για πρόσβαση σε προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και επαγγελματικής κατάρτισης και παράλληλα τονίζεται η ανάγκη για ενίσχυση της απασχολησιμότητας των Α.μεΑ. δηλαδή της εύρεσης, απόκτησης, διατήρησης και επιστροφής στην απασχόληση.

Στη δεύτερη φάση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Δράσης για την Αναπηρία (COM(2005) 604 ΕΕ, 2005) η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων τονίζει την ανάγκη της ενσωμάτωσης των Α.μεΑ. στην επαγγελματική ζωή, της διατήρησής τους στην απασχόληση και την παράταση της συμμετοχής τους στον επαγγελματικό βίο.

¹ Η ΕΕ και η Ελλάδα έχουν αποδεχτεί και ψηφίσει τον Χάρτη

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Στη Διακήρυξη της Μαδρίτης για την αναπηρία το 2002, η συμπερίληψη στην απασχόληση, και μάλιστα στην ανοιχτή αγορά εργασίας, αναφέρεται ως ένας από τους σημαντικούς τρόπους καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού των Α.μεΑ. και της προώθησης της ανεξάρτητης διαβίωσης και της αξιοπρέπειας.

Ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), που ιδρύθηκε το 2007, περιλαμβάνει τα άτομα με αναπηρίες στις βασικές θεματικές δράσης του και μέσα από συνεργασίες με άλλους οργανισμούς και θεσμούς της ΕΕ και των κρατών-μελών προσπαθεί με πρωτοβουλίες, έρευνες, δημοσιεύσεις και συναντήσεις ειδικών να συνεισφέρει στην υλοποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρίες που διαβιούν στην ΕΕ.

Το 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) ανακοινώνει στους ευρωπαϊκούς θεσμούς την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία. Η Στρατηγική «επικεντρώνεται στην εξάλειψη των εμποδίων» (ΕΕ, 2010: 3). Για την επίτευξη του στόχου αυτού ορίζονται από την Επιτροπή οι εξής 8 τομείς δράσης: *προσβασιμότητα, συμμετοχή, ισότητα, απασχόληση, εκπαίδευση και κατάρτιση, κοινωνική προστασία, υγεία και εξωτερική δράση*. Για κάθε τομέα ορίζονται συγκεκριμένες ενέργειες, ενώ διατυπώνεται και ένας πρωταρχικός στόχος της ΕΕ. Ειδικά για τον τομέα της *απασχόλησης* ο πρωταρχικός στόχος της ΕΕ είναι η «δημιουργία κατάλληλων προϋποθέσεων ώστε περισσότερα άτομα με αναπηρία να κερδίζουν τα προς το ζην στην ανοιχτή αγορά εργασίας» (ό.π.:7). Η ενίσχυση της εφαρμογής του μοντέλου της Υποστηρικτικής Απασχόλησης είναι εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου. Για τον τομέα δράσης *εκπαίδευση και κατάρτιση* διατυπώνεται ο στόχος «προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της δια βίου μάθησης για μαθητές», ένας στόχος που προϋποθέτει την παροχή ποιοτικών υπηρεσιών Συ.Ε.Π. Α.μεΑ. για την υποστήριξη των ατόμων στις εκπαιδευτικές επιλογές τους και στις μεταβάσεις μεταξύ των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Η Ελλάδα έχει κυρώσει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Αναπηρία το 2012 και έχει προσαρμοστεί με την Οδηγία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 2000, αποδεχόμενη έτσι διεθνείς συμβάσεις, διακηρύξεις και κανονισμούς σχετικά με την αναπηρία. Η συμφωνία της Ελλάδας με τη διεθνή και ευρωπαϊκή πολιτική για τα Α.μεΑ. είναι εμφανής στον Νόμο 3699/2008 για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση Ατόμων με Αναπηρίες και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες. Πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 1 αναφέρεται χαρακτηριστικά: « (η πολιτεία) δεσμεύεται (επίσης) να διασφαλίζει σε

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

όλους τους πολίτες με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ίσες ευκαιρίες για πλήρη συμμετοχή και συνεισφορά στην κοινωνία, ανεξάρτητη διαβίωση, οικονομική αυτάρκεια και αυτονομία, με πλήρη κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους στη μόρφωση και στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη».

2. Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός Α.μεΑ.

Στο Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για την ενίσχυση της δια βίου συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού αναφέρεται: «Η αποτελεσματική παροχή Συ.Ε.Π. διαδραματίζει έναν ρόλο-κλειδί στην προώθηση της κοινωνικής συμπερίληψης, της κοινωνικής ισότητας, της ισότητας των φύλων και του ρόλου του ενεργού πολίτη, μέσα από την ενθάρρυνση και την υποστήριξη της συμμετοχής των ατόμων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και της επιλογής μιας ρεαλιστικής και επωφελούς σταδιοδρομίας»(Council EU, 2004:3). Στο σημείο αυτό είναι εμφανής η σημασία που αποδίδεται στις υπηρεσίες Συ.Ε.Π. για την προώθηση των ευκαιριών των ατόμων που προέρχονται από ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Συνάγεται ότι οι ποιοτικές υπηρεσίες Συ.Ε.Π. μπορούν και πρέπει να παίξουν αποφασιστικό ρόλο στην υποστήριξη των Α.μεΑ., προκειμένου τα άτομα αυτά να αναπτύξουν δεξιότητες και να είναι σε θέση να διαχειριστούν τις επιλογές τους σε εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση.

Μιλώντας, επομένως, για Συμβουλευτική και Επαγγελματικό Προσανατολισμό των ατόμων με αναπηρία –και στηριζόμενοι στον ορισμό του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Συ.Ε.Π. του γενικού πληθυσμού– εννοούμε το σύνολο των στοχευμένων υπηρεσιών και δράσεων που απευθύνονται σε Α.μεΑ. και έχουν στόχο να υποστηρίξουν τα άτομα με αναπηρίες, ώστε αυτά να είναι ικανά να λαμβάνουν αυτόνομες και συμφέρουσες αποφάσεις για εκπαίδευση, κατάρτιση και απασχόληση και να μπορέσουν να διαχειριστούν με αυτονομία και αποτελεσματικά την πορεία της ζωής και σταδιοδρομίας τους.

Απώτερος σκοπός της Συ.Ε.Π. Α.μεΑ. είναι να υποστηρίξει τα άτομα αυτά στην προσπάθεια ένταξής τους στην εκπαίδευση, την αγορά εργασίας, την κοινωνική ζωή, και περαιτέρω στην επίτευξη της αυτόνομης και ανεξάρτητης διαβίωσης, η οποία αποτελεί τον γενικότερο στόχο όλων των σύγχρονων ευνομούμενων κοινωνιών απέναντι στα άτομα με αναπηρίες αλλά και στις υπόλοιπες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
απέναντι στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι επιμέρους στόχοι των υπηρεσιών Συ.Ε.Π. για Α.μεΑ. προκύπτουν από τους βασικούς άξονες δράσης της Συ.Ε.Π., εν γένει:

- Ενίσχυση της αυτογνωσίας των Α.μεΑ., με επικέντρωση στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης και ενδυνάμωση συγκεκριμένων διαστάσεων της ικανότητάς τους για αυτοπροσδιορισμό
- Καλλιέργεια και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, δεξιοτήτων πληροφόρησης, δεξιοτήτων λήψης απόφασης
- Διευκόλυνση των μεταβάσεων των Α.μεΑ. τόσο σε εκπαιδευτικά μονοπάτια όσο και από την εκπαίδευση στην απασχόληση
- Υποστήριξη των Α.μεΑ. στον χώρο της εργασίας
- Υποστήριξη των Α.μεΑ. στην κοινωνική ενσωμάτωση
- Ευαισθητοποίηση της κοινωνίας, γενικά και των εργοδοτών ειδικά απέναντι στην αναπηρία

Στο πλαίσιο της Συ.Ε.Π. Α.μεΑ. έχουν αναπτυχθεί πολλά επιμέρους μοντέλα υποστήριξης των Α.μεΑ. στην επαγγελματική τους ανάπτυξη, στην πορεία σταδιοδρομίας τους και στην ένταξή τους στην απασχόληση. Κατά κανόνα, τα μοντέλα αυτά δημιουργήθηκαν και πρωτο-εφαρμόστηκαν στις ΗΠΑ.

2.1 Ανάγκες των Α.μεΑ. για υπηρεσίες Συ.Ε.Π.

Η παροχή στοχευμένων υπηρεσιών Συ.Ε.Π. για τα άτομα με αναπηρία είναι απαραίτητη και αποτελεσματική, όταν παρέχεται με στόχο την υποστήριξη της ένταξης και ενσωμάτωσης των ατόμων αυτών στην κοινωνία, την εκπαίδευση, την εργασία, με τρόπο ισότιμο με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Οι υπηρεσίες Συ.Ε.Π. καλούνται να λειτουργήσουν αντισταθμιστικά για την υπερπήδηση συγκεκριμένων εμποδίων, τα οποία προκύπτουν τόσο από τη συγκεκριμένη αναπηρία, όσο και από την αδυναμία ή/και την άρνηση της κοινωνίας να συμβάλει στην άρση τους.

Σύμφωνα με μελέτες, έρευνες και καταγραφές στοιχείων, τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν διεθνώς, –άλλοτε σε μικρότερο και άλλοτε σε μεγαλύτερο βαθμό, ανάλογα με το είδος και τον βαθμό αναπηρίας αλλά και την κοινωνία, στην οποία ζουν– μία σειρά από εμπόδια,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
απέναντι στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ελλείψεις και ανάγκες, η αντιμετώπιση των οποίων απαιτεί στοχευμένο σχεδιασμό και υλοποίηση ανάλογων υποστηρικτικών μέτρων, υπηρεσιών και προγραμμάτων Συ.Ε.Π.:

1. Αναφορικά με την ανάπτυξη του εαυτού και την αυτογνωσία, τα Α.μεΑ. συχνά εμφανίζουν χαμηλό βαθμό αυτοεκτίμησης και αυτεπάρκειας τόσο αναφορικά με την επιτέλεση ενός απλού καθημερινού ρόλου όσο και σε ρόλους στον χώρο της εκπαίδευσης και της απασχόλησης. Αυτό το χαρακτηριστικό έχει ως συνέπεια τα άτομα να μη γνωρίζουν επαρκώς τα αδύνατα και δυνατά σημεία τους, τις κλίσεις, τα ενδιαφέροντα και τις αξίες τους. Η επαγγελματική σύμβουλος έχει επομένως να προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες, προκειμένου το άτομο να γνωρίσει επαρκώς την προσωπικότητά του και να ανεβάσει τον βαθμό της αυτοεκτίμησής του.
2. Μία σημαντική έλλειψη που εντοπίζεται ξανά και ξανά στις έρευνες, ανάλογα πάντα, με το είδος και τον βαθμό αναπηρίας, είναι η απουσία ή η φτωχή παρουσία κοινωνικών δεξιοτήτων στα άτομα με αναπηρία. Ειδικά για ορισμένες μορφές αναπηρίας όπως είναι το φάσμα του αυτισμού, η απουσία κοινωνικών δεξιοτήτων θεωρείται ως η βασική αιτία αδυναμίας ένταξης των ατόμων αυτών. Ρόλος του επαγγελματικού συμβούλου είναι να εκπαιδεύσει και να ασκήσει τα άτομα ή τις ομάδες στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας, διαπραγμάτευσης, ομαδικότητας και άλλων που συγκαταλέγονται στις κοινωνικές δεξιότητες.
3. Τα άτομα με αναπηρία στερούνται συχνά επαρκούς πληροφόρησης τόσο για κοινωνικά θέματα όσο και για θέματα που σχετίζονται με τις επιλογές τους σε θέματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και εργασίας. Ο λόγος που αυτό συμβαίνει είναι ότι η πληροφορία δεν είναι προσβάσιμη στα Α.μεΑ., καθώς δεν έχει προσαρμοστεί με βάση την αναπηρία τους. Αν αποστολή της Συ.Ε.Π. είναι να καταστήσει την πληροφορία προσβάσιμη για όλους τους πολίτες, αυτό ισχύει επιπρόσθετα για τα Α.μεΑ. Πέραν τούτου στο πλαίσιο της συμβουλευτικής παρέμβασης η σύμβουλος θα ασκήσει το συμβουλευόμενο άτομο στην κριτική προσέγγιση και αξιοποίηση της πληροφορίας, δεξιότητες απαραίτητες για τη λήψη αποφάσεων.
4. Οι δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων και λήψης απόφασης αποτελούν μία ακόμη δέσμη δεξιοτήτων που πολύ συχνά δεν έχουν αναπτύξει τα Α.μεΑ. Βασική αιτία αυτής της έλλειψης είναι το υπερπροστατευτικό περιβάλλον, στο οποίο συνήθως ανατρέφονται τα άτομα με αναπηρία. Στο πλαίσιο της οικογένειας το ανάπηρο παιδί αντιμετωπίζεται συχνά ως ανίκανο να αναλάβει δράση και δεν του δίνεται η ευκαιρία να μάθει να λύνει προβλήματα, να παίρνει

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
απέναντι στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

αποφάσεις και να αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεών του, επειδή πολύ απλά, υπάρχει πάντοτε κάποιος άλλος που σπεύδει να λειτουργήσει στη θέση του. Το γεγονός αυτό θα δημιουργήσει έντονα προβλήματα στην ενήλικη ζωή του Α.μεΑ., όταν δεν θα είναι ικανό να αναλάβει και να επιτελέσει αποτελεσματικά υπεύθυνους ρόλους στην κοινωνία και την εργασία. Από την πραγματικότητα που περιγράψαμε παραπάνω προκύπτει και το γεγονός ότι τα Α.μεΑ. αντιμετωπίζονται από την κοινωνία ως ανήλικα άτομα ακόμη και μετά την ενηλικίωσή τους. Η ανάπτυξη υπευθυνότητας και δέσμευσης, στρατηγικών επίλυσης προβλήματος και λήψης απόφασης είναι, επομένως, από τις βασικές αποστολές των συμβούλων στο πλαίσιο εφαρμογής των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού.

5. Ένα κομβικό σημείο που καθιστά αναγκαία την παρέμβαση της Συ.Ε.Π. είναι η παντελής απουσία ή η ελλιπής ύπαρξη ευαισθητοποίησης της κοινωνίας, εν γένει, και των εργοδοτών ειδικότερα απέναντι στην αναπηρία. Με βάση το κοινωνικό μοντέλο για την αναπηρία αυτός είναι και ο πρωταρχικός λόγος ύπαρξης και συντήρησης της αναπηρίας, στο σύνολό της. Η έλλειψη ευαισθητοποίησης έχει ως αποτέλεσμα τα Α.μεΑ. να αντιμετωπίζουν στερεότυπα και διακρίσεις, τα οποία δυσχεραίνουν ή και απαγορεύουν την ισότιμη συμμετοχή τους σε πολύ συγκεκριμένα αγαθά όπως είναι η συμμετοχή στα κοινά, η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, η ανάληψη κοινωνικών ρόλων (γάμος, οικογένεια), και –η κορωνίδα όλων– η αμειβόμενη εργασία. Είναι σαφές ότι είναι ανώφελη κάθε παροχή υπηρεσιών Συ.Ε.Π. στα Α.μεΑ., με οποιαδήποτε μορφή και ποιότητα αυτής, εάν δεν έχει ευαισθητοποιηθεί ο κοινωνικός ιστός και η αγορά εργασίας, ώστε οι υπηρεσίες αυτές να έχουν αποτελεσματικότητα και να τελεσφορήσουν. Για παράδειγμα, δεν ωφελεί να έχω εκπαιδεύσει ένα άτομο με μέτρια νοητική υστέρηση, να έχω ενισχύσει την αυτοεκτίμηση και την αυτεπάρκειά του, να έχει καλλιεργήσει μέσω της Συ.Ε.Π. κοινωνικές δεξιότητες αλλά τελικά να μην μπορεί να βρει μία θέση στην ανοιχτή αγορά εργασίας, γιατί αντιμετωπίζει τους δισταγμούς και τα στερεότυπα από την πλευρά των εργοδοτών ή και των υπόλοιπων εργαζομένων. Συνεπώς, δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηρίξουμε ότι η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας απέναντι στην αναπηρία, μπορεί και να αποτελεί αξιολογικά τον υπ αριθμόν ένα στόχο της Συ.Ε.Π. Α.μεΑ., προκειμένου να έχουν νόημα και λόγο ύπαρξης όλες οι άλλες υπηρεσίες υποστήριξης της πορείας των Α.μεΑ. στη σταδιοδρομία.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
απέναντι στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ελλείψεων τα Α.μεΑ. παραμένουν σε μεγάλο ποσοστό άνεργα, αλλά και όταν απασχολούνται αυτό συμβαίνει είτε σε προστατευμένο περιβάλλον είτε σε εργασίες χαμηλού προφίλ, με μειωμένες αποδοχές και χωρίς δυνατότητες εξέλιξης. Έτσι τα Α.μεΑ. δεν είναι κατά κανόνα ικανοποιημένα από την εργασία τους, αναγκάζονται να είναι εξαρτημένα από τα επιδόματα της πολιτείας, κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό και δεν φτάνουν να επιτύχουν την ανεξάρτητη διαβίωση. Απέναντι σε όλα αυτά τα προβλήματα καλείται να λειτουργήσει αντισταθμιστικά η Συ.ΕΠ με τις υπηρεσίες της και να εφοδιάσει τα μεν άτομα με αναπηρία με τις απαραίτητες δεξιότητες για τη διαχείριση της σταδιοδρομίας τους την δε κοινωνία με την απαραίτητη ευαισθησία απέναντι στα θέματα που άπτονται της αναπηρίας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3. Θεωρητικό υπόβαθρο για τη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό

3.1 'Παραδοσιακές' θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης και επιλογής

Τυπολογικές θεωρίες επαγγελματικής επιλογής

Το πεδίο του Επαγγελματικού Προσανατολισμού εμφανίζεται και αρχίζει να αναπτύσσεται στις αρχές του 20ού αιώνα . Το 1908 δημοσιεύεται το βιβλίο του Frank Parsons “Choosing a Vocation”, με το οποίο δικαίως αποδόθηκε στον Αμερικανό κοινωνικό μεταρρυθμιστή ο τίτλος του πατέρα του επαγγελματικού προσανατολισμού. Στη βάση της διαφορικής ψυχολογίας ή της Ψυχολογίας των ατομικών διαφορών ο Parsons διατυπώνει τη *θεωρία του ταιριάσματος*, με βάση την οποία η επαγγελματική επιλογή επιτυγχάνεται, όταν επιτευχθεί το ‘ταίριασμα’ των χαρακτηριστικών του ατόμου με τις απαιτήσεις των συγκεκριμένων επαγγελμάτων. Τρία απαραίτητα στοιχεία εντοπίζει για την επαγγελματική επιλογή: (α) την αυτογνωσία, (β) τη γνώση του κόσμου της εργασίας και (γ) την αιτιολογία των σχέσεων αυτών των δύο ομάδων. Από τότε αρχίζει η ανάπτυξη του πεδίου της Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού ως διακριτού διεπιστημονικού πεδίου. Από το 1950 και μετά πολλοί επιστήμονες αφιερώνουν την ερευνητική και επιστημονική τους δράση στο πεδίο και δημοσιεύονται πλήθος μελετών και επιστημονικών άρθρων, με βάση τα οποία διαμορφώνεται το θεωρητικό πλαίσιο της Συ.Ε.Π.. Οι θεωρητικές προσεγγίσεις που διατυπώθηκαν από τη δεκαετία του 50 έως το 1990 αποτέλεσαν τη βάση για την ανάπτυξη και εφαρμογή του επαγγελματικού προσανατολισμού και συναποτελούν την ομάδα θεωριών, γνωστών σήμερα, ως *παραδοσιακών (κλασικών) θεωριών επαγγελματικής ανάπτυξης και επιλογής*.

Ο ψυχολόγος John Holland, διατυπώνει το 1966 τη δική του θεωρία χαρακτηριστικών και παραγόντων (trait & factor theory) η οποία ακολουθεί πιστά τη βασική θέση και φιλοσοφία του Parsons για την επαγγελματική επιλογή. Περίφημο είναι το εξάγωνο του Holland, το οποίο αποτυπώνει σχηματικά ένα σύστημα επαγγελματικής κατάταξης προσωπικοτήτων και επαγγελματικών περιβαλλόντων. Με βάση αυτό το σύστημα τα άτομα και τα περιβάλλοντα κατηγοριοποιούνται σε έξι βασικούς τύπους: τον ρεαλιστικό, τον διερευνητικό, τον καλλιτεχνικό, τον

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«επένδυση στην κοινωνία της γνώσης»
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

κοινωνικό, τον επιχειρηματικό και τον συμβατικό τύπο². Η επαγγελματική επιλογή, σύμφωνα με τον Holland, αποτελεί την ενέργεια, κατά την οποία τα άτομα αναζητούν εργασιακά περιβάλλοντα που συμφωνούν με το τύπο της προσωπικότητάς τους. Το μότο «κατάλληλος άνθρωπος στην κατάλληλη θέση» συνόδεψε τη θεωρία από τα πρώτα της βήματα.

Πέρα από την ευρύτατη εφαρμογή το μοντέλο του Holland δέχτηκε και κριτική. Χαρακτηρίστηκε ως στατικό μοντέλο, καθώς επιχειρεί να ταιριάξει, άπαξ, χαρακτηριστικά της προσωπικότητας με επαγγελματικούς τομείς, τη στιγμή που προσωπικότητα και επαγγελματικά περιβάλλοντα είναι φύσει μεταβαλλόμενα και εξελισσόμενα στοιχεία. Η επαγγελματική επιλογή αντιμετωπίζεται ως μία στιγμιαία διαδικασία. Το δεύτερο βασικό σημείο κριτικής είναι ότι ο Holland δεν συμπεριέλαβε, στη θεωρία του, την οπτική του φύλου και την πολύ-πολιτισμική διάσταση. Ανταποκρινόμενος στην κριτική και αφουγκραζόμενος τις κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις ο Holland δεν σταμάτησε να εξελίσσει και να αναδιαμορφώνει τη θεωρία και τα εργαλεία του μέχρι τη δεκαετία του 90.

Εξελικτικές θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης

Ως απάντηση στη στατική θεώρηση της επαγγελματική επιλογής αναπτύχθηκαν οι εξελικτικές θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης με κύριο εκπρόσωπο τον Donald Super. Ο Super εμφανίστηκε στον χώρο του επαγγελματικού προσανατολισμού το 1957 αλλά δεν σταμάτησε να εξελίσσει το μοντέλο του έως τη δεκαετία του 90. Σύμφωνα με τη θεωρία του Super η επαγγελματική ανάπτυξη είναι μία μακροχρόνια διαδικασία, που περνάει μέσα από 5 χαρακτηριστικά στάδια: i. στάδιο ανάπτυξης, ηλικία: γέννηση - 14, ii. στάδιο διερεύνησης, ηλικία: 15-24, iii. στάδιο επαγγελματικής σταθεροποίησης, ηλικία 25-44, iv. στάδιο συντήρησης, 45-64 και v. στάδιο παρακμής μετά τα 65. Ο χρόνος με την παρελθοντική, παροντική και μελλοντική του διάσταση παίζει σημαντικό ρόλο στη διαδικασία επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου.

Σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου παίζουν στη θεωρία του Super η *επαγγελματική ωριμότητα* και η *αυτοαντίληψη*. Για τον Super η επαγγελματική ωριμότητα δεν συνάδει απαραίτητα με την χρονολογική ηλικία τού ατόμου, ενώ η αυτοαντίληψη (ικανότητες, ενδιαφέροντα, κλίσεις) του ατόμου βρίσκει την πραγμάτωσή της μέσα από την ικανοποίηση του

² Realistic, Investigative, Artistic, Social, Enterprising and Conventional. Τα αρχικά των τύπων σχηματίζουν το αρκτικόλεξο RIASEC, με το οποίο είναι διεθνώς γνωστή η τυπολογία του Holland.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«επένδυση στην κοινωνία της γνώσης»
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ατόμου από την επαγγελματική του επιλογή. Το 1980, σε μία εξέλιξη της θεωρίας του προτείνει το ουράνιο τόξο ζωής και σταδιοδρομίας. Κεντρική ιδέα εδώ είναι ότι κάθε άτομο αναλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς ρόλους στη ζωή του (π.χ. μαθητής, πολίτης, εργαζόμενος, σύζυγος, γονιός κ.ά.) τους οποίους παίζει σε διαφορετικό κάθε φορά θέατρο (π.χ. σπίτι, εκπαίδευση, κοινότητα, εργασία). Μέσα από την περιγραφή των ποικίλων ρόλων ο Super προσπάθησε να τονίσει το πολύπλευρο της σταδιοδρομίας καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου.

Συμβαδίζοντας με τις επιστημονικές εξελίξεις στον τομέα της επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου, ο Super συνέχισε να εμπλουτίζει και συμπληρώνει το εξελικτικό του μοντέλο μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του '90.

Το μοντέλο του Super δέχτηκε κριτική κυρίως για την αποσπασματικότητα της θεωρίας του λόγω των διαφορετικών επιστημονικών επιδράσεων που δέχτηκε από τη φαινομενολογία, την εξελικτική και τη διαφορική ψυχολογία. Άλλα σημεία κριτικής επισημαίνουν ότι η εξελικτική θεωρία δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τις κοινωνικο-οικονομικές επιδράσεις στην επαγγελματική επιλογή και εξέλιξη και ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε άτομα από χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, ενώ σημειώνεται και περιορισμένη ερευνητική τεκμηρίωση.

Η κοινωνιολογική θεωρία της κατανομής των ευκαιριών

Η θεωρία της επαγγελματικής κατανομής ή της δομής των ευκαιριών, που διατυπώθηκε από τον Kenneth Roberts στα τέλη της δεκαετίας του 60, αποτελεί την κεντρική κοινωνιολογική θεωρία ερμηνείας της επαγγελματικής επιλογής.

Η θεωρία, που αναπτύχθηκε ως εναλλακτική στην εξελικτική θεωρία του Super, υποστηρίζει ότι οι νέοι δεν έχουν ουσιαστικά ελευθερία στην επαγγελματική τους επιλογή, καθώς η τελευταία επηρεάζεται και καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό από μία σειρά εξω-ατομικών, κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων. Ως κύριοι τέτοιοι παράγοντες ορίστηκαν από τον Roberts η οικογένεια, το περιβάλλον, το σχολείο, την ομάδα των συνομηλίκων και οι ευκαιρίες απασχόλησης.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών του ο Roberts (1968:152) υποστήριξε ότι «οι φιλοδοξίες των νέων προσαρμόζονται προς την κατεύθυνση που παίρνει η σταδιοδρομία τους και [επομένως] δεν αποτελούν τον καθοριστικό παράγοντα [στην επιλογή του] επαγγέλματος, στο οποίο υπεισέρχονται». Επιπλέον, αμφισβήτησε ανοιχτά την ερμηνεία της επαγγελματικής επιλογής με βάση τις ψυχολογικές θεωρίες, τονίζοντας τον ρόλο των υφιστάμενων εξωγενών περιορισμών: *Μία επαρκής θεωρία για την κατανόηση της μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία δεν μπορεί να στηριχτεί στην έννοια της 'επαγγελματικής επιλογής' αλλά σε αυτήν της 'δομής των ευκαιριών'* (1977:183).

Όπως και οι άλλοι θεωρητικοί έτσι και ο Roberts συνέχισε να εξελίσσει την θεωρία του για δεκαετίες, χωρίς ωστόσο να παρεκκλίνει από τις βασικές αρχικές του θέσεις. Αμφισβήτησε επί της ουσίας τον ρόλο και τις υπηρεσίες του επαγγελματικού προσανατολισμού υποστηρίζοντας ότι η επαγγελματική επιλογή καθορίζεται όχι από το ίδιο το άτομο και τις προσωπικές του επιθυμίες αλλά πρωτίστως από εξωγενείς παράγοντες-εμπόδια. Με τη θεωρία του –και αυτή θεωρήθηκε η σημαντική συνεισφορά της– οριοθέτησε ένα νέο πλαίσιο εφαρμογής της Συ.Ε.Π. στην πράξη, σύμφωνα με το οποίο: η συμβουλευτική παρέμβαση δεν δημιουργεί ευκαιρίες προσωπικής ανάπτυξης για το νέο άτομο, αλλά στοχεύει στην προσαρμογή του στις διαθέσιμες ευκαιρίες· ο επαγγελματικός σύμβουλος πρέπει να εστιάζει τις υπηρεσίες του στα άμεσα προβλήματα του ατόμου· οι συμβουλευτικές υπηρεσίες καλούνται να παρέχουν κατά κύριο λόγο σαφή και πλήρη πληροφόρηση, τοποθέτηση στην εργασία και παρακολούθηση.

Η βασική κριτική που δέχτηκε η κοινωνιολογική θεωρία του Roberts είναι η βασική θέση της για τον μονοδιάστατο ρόλο των κοινωνικο-οικονομικών παραγόντων στην επαγγελματική επιλογή μειώνοντας στο ελάχιστο την αυτονομία του ατόμου, το δικαίωμά του στην επιλογή αλλά και τη δυνατότά του να υπερπηδά παράγοντες και εμπόδια που περιορίζουν τη σταδιοδρομία του.

Άλλες θεωρίες

Εκτός από τις παραπάνω θεωρίες επαγγελματικής επιλογής και ανάπτυξης υπάρχουν και πολλές άλλες θεωρίες που αναπτύχθηκαν κατά το 2^ο μισό του 20ού αιώνα, οι οποίες όμως γνώρισαν πολύ μικρότερο βαθμό εφαρμογής στην πράξη της Συ.Ε.Π.. Για τον λόγο αυτό δεν επελέγησαν για

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

εκτενέστερη ανάλυση στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης. Στην πλειονότητά τους είναι ψυχολογικές θεωρίες, όπως π.χ. οι ψυχαναλυτικές, οι ψυχοκοινωνικές και οι θεωρίες λήψης απόφασης.

Πίνακας 1	
ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (σύνοψη)	
<u>I. Ψυχολογικές Θεωρίες</u>	
1.	Θεωρίες Χαρακτηριστικών & Παραγόντων: Διαφορική Ψυχολογία (F. Parsons, J. Holland)
2.	Ψυχαναλυτικές - Ψυχοκοινωνικές Θεωρίες (A. Roe)
3.	Θεωρίες Κοινωνικής Μάθησης (J. Krumboltz)
4.	Εξελικτικές Θεωρίες (E. Ginzberg, D. Super)
5.	Θεωρίες Λήψης Απόφασης
<u>II. Κοινωνιολογικές Θεωρίες (K. Roberts)</u>	
<u>III. Συνδυαστικά Μοντέλα (L. Busshoff)</u>	

3.2 Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις συμβουλευτικής σταδιοδρομίας και η πρόσληψή τους στη συμβουλευτική υποστήριξη των Α.μεΑ.

Στα τέλη της δεκαετίας του 90 οι φωνές για την ανεπάρκεια των θεωριών επαγγελματικής ανάπτυξης και επιλογής πλήθυναν, με βασική αιτία τις βαθιές μεταβολές στον παγκόσμιο κοινωνικο-οικονομικό ιστό και στην αγορά εργασίας. Τα βασικά σημεία αυτής της κριτικής μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

1. Δεν υπάρχει σύγκλιση ανάμεσα στις θεωρίες, καθώς καθεμιά έχει διαφορετικό φιλοσοφικό υπόβαθρο και θέτει διαφορετικούς στόχους
2. Κάθε θεωρία εστιάζει σε μία μόνο παράμετρο της επαγγελματικής επιλογής, π.χ. την αυτοαντίληψη, αγνοώντας ταυτόχρονα άλλες διαστάσεις και τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

3. Οι παραδοσιακές θεωρίες δημιουργήθηκαν από τον λευκό άνδρα του ανεπτυγμένου δυτικού κόσμου. Το ερευνητικό υπόβαθρο των παραδοσιακών θεωριών απευθύνεται, κατά κανόνα, στον ανδρικό πληθυσμό των δυτικών κοινωνιών. Ως εκ τούτου, δεν λαμβάνουν υπόψη ούτε και την οπτική του φύλου ούτε τις ανάγκες άλλων (ευάλωτων) κοινωνικών ομάδων στην επαγγελματική τους πορεία και ανάπτυξη.

Με βάση τα παραπάνω γίνεται φανερή η ανάγκη για δημιουργία νέων θεωρητικών μοντέλων, τα οποία να έχουν ως απαραίτητη βάση τις παραδοσιακές θεωρίες, να καλύπτουν τα κενά τους και να ανταποκρίνονται στις νέες ανάγκες που δημιούργησε η παγκοσμιοποιημένη αγορά εργασίας. Το 1993 ο Savickas μιλάει ήδη για την ανάγκη να συμβαδίσει η συμβουλευτική σταδιοδρομίας με την πορεία της κοινωνίας προς τη μεταμοντέρνα εποχή και συνοψίζει τη μετάβαση αυτή σε έξι βασικούς νεωτερισμούς στο πεδίο της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας: i. Οι σύμβουλοι δεν είναι αυθεντίες, αντ' αυτού αφήνουν χώρο και χρόνο στο συμβουλευόμενο άτομο για να μιλήσει και να δράσει, ii. Το 'ταίριασμα' ατόμου και επαγγελματικού περιβάλλοντος αντικαθίσταται από την 'ενεργοποίηση' του ατόμου και τονίζεται η σημασία και η αποδοχή της διαφορετικότητας, iii. Το κέντρο βάρους της συμβουλευτικής μετατοπίζεται προς τη δημιουργία ενός σχεδίου ζωής (life-design), αναγνωρίζοντας τη σημασία του πλαισίου και της κουλτούρας, iv. Σταδιοδρομία και ζωή δεν διαχωρίζονται αλλά γίνεται προσπάθεια μιας από κοινού θεώρησής τους, v. Οι νέες θεωρίες για τη σταδιοδρομία εστιάζουν στη νοηματοδότηση, την ανακάλυψη και τη δημιουργία και vi. Παρατηρείται μία στροφή από τη αξιολόγηση των ατόμων μέσω μετρήσεων στην αυτοβιογραφία τους και τη δημιουργία νοήματος. Σε αυτές τις 6 θέσεις περιλαμβάνονται συνοπτικά όλα τα στοιχεία των σύγχρονων θεωρητικών μοντέλων για τη συμβουλευτική σταδιοδρομίας.

Στο πλαίσιο αυτό και ως απάντηση στις σύγχρονες ανάγκες της αγοράς εργασίας αναπτύχθηκαν αρκετές θεωρητικές προσεγγίσεις, με σκοπό πιο αποτελεσματικές υπηρεσίες Συ.ΕΠ που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου για υποστήριξη στην πορεία της σταδιοδρομίας του. Με κριτήριο την εφαρμοστικότητα τους στην έρευνα και την πράξη του επαγγελματικού προσανατολισμού των Α.μεΑ. θα παρουσιαστούν στην παρούσα ενότητα τρία

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

σύγχρονα μοντέλα σταδιοδρομίας³, στα βασικά τους σημεία: (α) το *κοντροκτιβιστικό μοντέλο*, στη συσχέτισή του με την αφηγηματική προσέγγιση, το οποίο έδωσε νέα οπτική στην εφαρμογή της Συ.Ε.Π., κυρίως στο επίπεδο της μεθοδολογίας, (β) το *κοινωνιο-γνωστικό μοντέλο*, που αποτελεί μία από τις σοβαρότερες προσπάθειες σύγκλισης των παραδοσιακών θεωριών Συ.Ε.Π., συνυπολογίζοντας τους ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη σταδιοδρομία, (γ) το *πολυπολιτισμικό μοντέλο* σταδιοδρομίας, το οποίο θεωρεί την αναπηρία ως ένα πολιτισμικό χαρακτηριστικό.

2.2.1 Η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση και η αφηγηματική συμβουλευτική

Πολλοί θεωρητικοί και μελετητές του πεδίου της Συ.Ε.Π. προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τη σταδιοδρομία από την οπτική γωνία του κονστρουκτιβισμού. Οι οπαδοί του κονστρουκτιβισμού υποστηρίζουν ότι το άτομο συμμετέχει ενεργά στην κατασκευή της κοινωνικής του πραγματικότητας. Από την άποψη αυτή η σταδιοδρομία γίνεται αντιληπτή μόνο ως υποκειμενική εμπειρία. Μία τέτοιας θεωρητικής αφετηρίας συμβουλευτική παρέμβαση εκκινεί από την παραδοχή ότι το άτομο, μέσα από τις επιλογές και τις ενέργειές του, δημιουργεί νόημα στη ζωή του. Μεταφέροντας αυτή την παραδοχή στη Συ.Ε.Π. στόχος της παρέμβασης γίνεται η υποστήριξη του ατόμου, προκειμένου να περιγράψει και να αξιολογήσει κριτικά τις προσωπικές του κατασκευές στη σταδιοδρομία. Στο σημείο αυτό γίνεται και η σύνδεση της κονστρουκτιβιστικής προσέγγισης της σταδιοδρομίας με την αφηγηματική συμβουλευτική. Ο Savickas (1997) μάλιστα θεωρεί την αφήγηση ως καινοτόμα εφαρμογή του κονστρουκτιβισμού στη θεωρία της σταδιοδρομίας. Βασική θέση της αφηγηματικής διάστασης της Συ.Ε.Π. είναι ότι εφόσον η σταδιοδρομία θεωρείται ως ένα αυτό-οργανωμένο σύστημα, οι σύμβουλοι μπορούν, μέσα από την αφήγηση του ατόμου, να εστιάσουν στους τρόπους που το άτομο νοηματοδοτεί την εργασιακή του ζωή μέσα σε ένα πλαίσιο ταχύτατων μεταβολών. Επιπλέον, μέσα από την αφήγηση το πρόβλημα εξωτερικεύεται, αποσαφηνίζεται καλύτερα, διαχωρίζεται από το άτομο και μέσω της βοήθειας του συμβούλου, το άτομο μπορεί να δει δυνατότητες στροφής από το αρνητικό σημείο της ιστορίας (πρόβλημα) σε θετική εξέλιξη.

³ Πολλές ακόμη σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις για τη σταδιοδρομία έχουν αναπτυχθεί τις τελευταίες δεκαετίες. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις θεωρίες με την οπτική του φύλου, τις θεωρίες του χάους και του τυχαίου κ.ά. Ωστόσο η περαιτέρω ενασχόληση με αυτές είναι έξω από τους στόχους μας στο παρόν κείμενο, καθώς δεν έχουν κάποια σημαντική επιρροή στην επαγγελματική συμβουλευτική των Α.μεΑ..

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Συμπερασματικά η βασική θέση του κονστρουκτιβισμού για τον ρόλο του ίδιου του ατόμου στη δημιουργία νοήματος (ερμηνεία) όσων συμβαίνουν μέσα του και γύρω του συνέβαλε αποφασιστικά στη μετακίνηση του κέντρου βάρους των θεωριών σταδιοδρομίας από την ίδια τη θεωρία στο άτομο και στη γενικότερη προσπάθεια σύγκλισης των διαφορετικών θεωρητικών προσεγγίσεων του 20ού αιώνα.

3.2.2 Το κοινωνικο-γνωστικό μοντέλο σταδιοδρομίας

Το κοινωνικο-γνωστικό μοντέλο (εφεξής ΚΓΜΣ) ερμηνεύει την επαγγελματική συμπεριφορά και την πορεία σταδιοδρομίας ως μία αλληλεπίδραση ανάμεσα σε τρεις βασικούς παράγοντες-μεταβλητές: (α) της αυτ-επάρκειας ή αυτό-αποτελεσματικότητας (self-efficacy), (β) των προσδοκιών αποτελέσματος (outcome expectations) και (γ) των προσωπικών στόχων (personal goals). Κεντρικός στόχος των δημιουργών του μοντέλου είναι να ενοποιήσουν και αξιοποιήσουν στοιχεία από τις υπάρχουσες θεωρίες για τη σταδιοδρομία και να ερμηνεύσουν τους τρόπους που «(α) αναπτύσσονται τα επαγγελματικά και ακαδημαϊκά ενδιαφέροντα (β) ενεργοποιούνται και υλοποιούνται οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές και (γ) επιτυγχάνεται εκπαιδευτική και επαγγελματική απόδοση. Εξαιρετικά σημαίνουσα ορίζεται η αλληλεπίδραση των ατομικών παραγόντων με τους περιβαλλοντικούς παράγοντες, τονίζεται όμως η δυναμικότητα της αλληλεπίδρασης μεταξύ αναπτυσσόμενου ατόμου και μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος⁴.

Η αυτεπάρκεια μπορεί να οριστεί ως ο βαθμός κατά τον οποίο το άτομο πιστεύει ότι είναι ικανό να έχει συγκεκριμένη επίδοση σε τομείς και δραστηριότητες στις οποίες εμπλέκεται και δρα. Αυτή η εκτίμηση και η πίστη του ατόμου στις δυνάμεις του θεωρείται στο ΚΓΜΣ ως πολύ ισχυρότερη από τα ενδιαφέροντα, τις ικανότητες και τις αξίες, καθώς είναι αυτή η πίστη που ενεργοποιεί το άτομο να αποφασίσει αλλά και περαιτέρω καθορίζει τη συμπεριφορά του στην αντιμετώπιση εμποδίων και δυσκολιών που θα προκύψουν. Ωστόσο γίνεται αποδεκτό, ότι για την επίτευξη απαιτητικών δράσεων το άτομο χρειάζεται και τα δύο, ικανότητα και υψηλό βαθμό αυτεπάρκειας.

Ως προσδοκίες αποτελέσματος ορίζονται οι προσωπικές πεποιθήσεις του ατόμου για τα πιθανά αποτελέσματα από τη συγκεκριμένη συμπεριφορά του. Η εκτίμηση των αποτελεσμάτων συνδέεται

⁴ Σε αντίθεση με τη στατικότητα των παραδοσιακών θεωριών σταδιοδρομίας (βλ. μοντέλο Holland)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

στενά με τη μεταβλητή της αυτεπάρκειας και συχνά οι δύο μεταβλητές μπορεί να αλληλεπικαλύπτονται. Για την κατανόηση της διάκρισής τους οι μελετητές μας δίνουν, ωστόσο, μία σαφή τεκμηρίωση: ενώ ο βαθμός αυτεπάρκειας συνδέεται με την απάντηση στην ερώτηση: *μπορώ να το κάνω αυτό;* η προσδοκία του αποτελέσματος περιλαμβάνει τις απαντήσεις στην ερώτηση: *αν το κάνω αυτό, τι θα συμβεί;*.

Οι στόχοι αποτελούν βασικό συστατικό των παραδοσιακών θεωριών Συ.Ε.Π. και ειδικά των μοντέλων λήψης απόφασης. Για το ΚΓΜΣ θεωρούνται επιπλέον σημαντική παράμετρος για την αυτό-ρύθμιση της συμπεριφοράς του ατόμου. Με τη στοχοθεσία το άτομο προχωρά πέρα από την προσωπική του ιστορία και τις περιβαλλοντικές επιδράσεις στον έλεγχο της δικής του συμπεριφοράς. Θέτοντας στόχους το άτομο δηλώνει την αποφασιστικότητά του να δεσμευτεί σε μία δραστηριότητα ή/και να διαμορφώσει ένα μελλοντικό αποτέλεσμα. Οι στόχοι από τη μια συμβάλλουν στην οργάνωση, την καθοδήγηση και τη διατήρηση της συμπεριφοράς από την άλλη λειτουργούν ως κίνητρα και πηγή προσωπικής ικανοποίησης για το άτομο.

Είναι φανερό από τα παραπάνω ότι οι τρεις βασικές μεταβλητές του μοντέλου αυτεπάρκεια, προσδοκία αποτελέσματος και προσωπικοί στόχοι βρίσκονται σε αμοιβαία αλληλεπίδραση και έχουν κοινά μεταξύ τους σημεία. Ο Lent άλλωστε υποστηρίζει ότι το κοινωνικο-γνωστικό μοντέλο δεν συνθέτει μία συμπαγή θεωρία σταδιοδρομίας αλλά τρία τμηματικά αλλά στενά συνδεδεμένα μοντέλα διαδικασίας της επαγγελματικής ανάπτυξης.

Το κοινωνικο-γνωστικό μοντέλο προσφέρει ένα αξιόλογο πλαίσιο για την ερμηνεία της επαγγελματικής συμπεριφοράς και ένα εργαλείο στα χέρια των συμβούλων σταδιοδρομίας. Αυτό έχει αποδειχτεί στις πολυάριθμες μελέτες που διερεύνησαν την εφαρμογή των βασικών του παραμέτρων.

Αυτό που ιδιαίτερα ενδιαφέρει στην παρούσα μελέτη είναι η εφαρμοστικότητα του ΚΓΜΣ στη συμβουλευτική στήριξη ατόμων με αναπηρία. Ήδη αναφέραμε ότι οι παραδοσιακές θεωρίες Συ.Ε.Π. ανταποκρίθηκαν στις ανάγκες του δυτικού κόσμου και των κατοίκων του, αφήνοντας εκτός στόχου τις σταδιοδρομίες των ευάλωτων και σε κίνδυνο κοινωνικών ομάδων. Ένα από τα δυνατά σημεία του ΚΓΜΣ είναι ότι αναγνωρίζει και δίνει έμφαση τόσο στα χαρακτηριστικά του ίδιου του προσώπου όσο και στους περιβαλλοντικούς παράγοντες επιρροής. Αρκετοί μελετητές, θεωρούν, ως εκ τούτου, ότι το ΚΓΜΣ μπορεί κάλλιστα να υποστηρίξει θέματα επιλογών και σταδιοδρομίας αυτών των ομάδων,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«επένδυση στην κοινωνία της γνώσης»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

καθώς οι έρευνες, με βάση αυτό το μοντέλο, έχουν αποδείξει ότι το κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο μπορεί να περιορίσει τις επιλογές των ατόμων αλλά και τον βαθμό της αυτεπάρκειάς τους και τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα εμπόδια για συγκεκριμένες επαγγελματικές επιλογές. Ειδικά τα Α.μεΑ., ως ευπαθής ομάδα πληθυσμού, εμποδίζονται σαφώς από την αγορά εργασίας λόγω κοινωνικών στερεοτύπων και ρατσισμού και απουσία ευαισθητοποίησης της κοινωνίας. Αυτά τα εμπόδια οδηγούν, πολύ συχνά, στη χαμηλή αυτοεκτίμηση και τον χαμηλό βαθμό αυτεπάρκειας των Α.μεΑ., τα οποία, ως εκ τούτου, αντιλαμβάνονται τα εμπόδια για την είσοδό τους στην απασχόληση ως αξεπέραστα. Στο σημείο αυτό η εφαρμογή του ΚΓΜΣ μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη.

Με βάση, επομένως, το ισχυρό χαρακτηριστικό της συνεκτίμησης τόσο των προσωπικών δεδομένων όσο και των περιβαλλοντικών παραγόντων επιρροής αλλά και τα αποτελέσματα των ερευνών το ΚΓΜΣ αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο για την προώθηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των Α.μεΑ. Μέσω της εφαρμογής του μπορούν να ανιχνευτούν η αυτεπάρκεια και οι προσδοκίες αποτελέσματος, αλλά και τα εμπόδια που εκτιμά το επωφελούμενο άτομο ότι θα συναντήσει στην εκπαιδευτική και επαγγελματική του πορεία. Με βάση τα εκάστοτε αποτελέσματα μπορεί να γίνει εστίαση της συμβουλευτικής παρέμβασης στα σημεία που χρήζουν υποστήριξης, όπως η ενίσχυση της αυτογνωσίας και της αυτοεκτίμησης η συγκεκριμένη στοχοθεσία και κυρίως στην πρόβλεψη, ανάλυση και προετοιμασία για την αντιμετώπιση των εμποδίων.

3.2.3 Η πολυπολιτισμική προσέγγιση στη συμβουλευτική σταδιοδρομίας

Το πολυπολιτισμικό μοντέλο συμβουλευτικής άρχισε να διαμορφώνεται στην Αμερική μετά τη δεκαετία του 70. Το βασικό κίνητρο ανάπτυξής του ήταν η ευρεία διαπίστωση ότι άτομα από εθνικές, κυρίως, μειονότητες σπάνια αναζητούσαν συμβουλευτική υποστήριξη και ακόμη και όταν το έκαναν δεν συνέχιζαν μετά την πρώτη επίσκεψη. Η ερμηνεία που δόθηκε από τους μελετητές ήταν ότι οι επικρατούσες προσεγγίσεις συμβουλευτικής⁵ είναι εθνοκεντρικές, σαφώς προσανατολισμένες προς τη λευκή κουλτούρα και βασίζονται σε μία έννοια του 'φυσιολογικού' που εκπορεύεται σαφώς από την κουλτούρα των λευκών. Με βάση αυτή την παραδοχή οι παρεχόμενες υπηρεσίες συμβουλευτικής απευθύνονται στη λευκή μεσαία τάξη, δεν έχουν σημείο επαφής με πολλές άλλες

⁵ Όπως άλλωστε και οι παραδοσιακές θεωρίες επαγγελματικής ανάπτυξης και επιλογής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«επένδυση στην κοινωνία της γνώσης»

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ομάδες συμβουλευόμενων και μάλιστα τείνουν να τους διακρίνουν και να τους αποξενώνουν. Αμφισβητήθηκε έτσι έντονα η παραδοχή για δυνατότητα εφαρμογής των παραδοσιακών προσεγγίσεων ανεξάρτητα από τη διαφορετικότητα των επωφελούμενων ατόμων. Υποστηρίχτηκε, επίσης, ότι μία τέτοια ερμηνεία έχει την ίδια ισχύ, εκτός από τις εθνικές μειονότητες και για άλλες ομάδες του πληθυσμού όπως είναι τα άτομα με αναπηρία και οι γυναίκες.

Πολλοί μελετητές του πεδίου αναγνώρισαν την αδυναμία των παραδοσιακών θεωριών επαγγελματικής ανάπτυξης να ανταποκριθούν στη διαφορετικότητα των επωφελουμένων και πρότειναν την ανάπτυξη και χρήση μοντέλων στη Συ.Ε.Π., που να λαμβάνουν υπόψη πολιτισμικούς παράγοντες. Οι Sue & συν. (1995) ανέπτυξαν τη θεωρία «Πολυπολιτισμική Συμβουλευτική και Θεραπεία», οι βασικές αρχές της οποίας μπορούν να προσαρμοστούν και στη συμβουλευτική σταδιοδρομίας για τον εντοπισμό των παραγόντων που επηρεάζουν την επαγγελματική συμπεριφορά διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων: (1) Οι θεωρίες αντικατοπτρίζουν την κοσμοθεωρία της κουλτούρας, στην οποία έχουν αναπτυχθεί. (2) Σύμβουλος και συμβουλευόμενος-η πρέπει να κατανοούνται με βάση το πλαίσιο τους και μέσα από πολλαπλά επίπεδα. (3) Η ανάπτυξη της πολιτισμικής ταυτότητας συμβούλου και συμβουλευόμενου-ης ερμηνεύει τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές του καθενός απέναντι στην ομάδα του και σε άλλες ομάδες και θα επηρεάσει τη διαδικασία και το αποτέλεσμα της συμβουλευτικής (4&5). Μία ποικιλία από τεχνικές και πηγές βοήθειας θα πρέπει να αξιοποιηθούν κατά την υποστηρικτική διαδικασία και (6) Σκοπός της συμβουλευτικής παρέμβασης είναι η διεύρυνση της συνείδησης. Οι Leong & Hartung (2000) προτείνουν ένα πλαίσιο 5 σταδίων που μπορεί να εφαρμοστεί στην πολυπολιτισμική Συ.Ε.Π.: (1) *Εμφάνιση επαγγελματικών προβλημάτων*, όπου λαμβάνεται υπόψη ότι το διαφορετικό πολιτισμικό πλαίσιο διαφοροποιεί την εμφάνιση, την αναγνώριση και την αποδοχή προβλημάτων σταδιοδρομίας. (2) *Αναζήτηση βοήθειας και αξιοποίηση των υπηρεσιών Συ.Ε.Π.*, όπου λαμβάνεται υπόψη ότι διαφορετικοί πολιτισμικοί παράγοντες διαφοροποιούν τον βαθμό που τα άτομα θα αναζητήσουν και θα χρησιμοποιήσουν υπηρεσίες συμβουλευτικής (3) *Αξιολόγηση των προβλημάτων που σχετίζονται με τη σταδιοδρομία*, όπου τονίζεται ότι τα ψυχομετρικά εργαλεία αξιολόγησης πρέπει να χρησιμοποιούνται με πολλή προσοχή και φειδώ σε πολιτισμικά διαφορετικούς πληθυσμούς για την αποφυγή λανθασμένων αξιολογήσεων. (4) *Συμβουλευτικές παρεμβάσεις*, είναι οι τρόποι που θα βοηθήσει ο σύμβουλος και οι οποίοι θα καθοριστούν με βάση το προηγούμενο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

στάδιο της αξιολόγησης των προβλημάτων. (5). *Αποτελέσματα των παρεμβάσεων*, τα οποία θα είναι θετικά μόνο εάν έχουν ληφθεί υπόψη οι πολιτισμικοί παράγοντες του εκάστοτε συμβουλευόμενου από την αρχή της συμβουλευτικής διαδικασίας.

Οι Flores & Herrner (2002) συνθέτοντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία για την πολυπολιτισμική συμβουλευτική προτείνουν δέκα σημαντικά σημεία για μία πολυπολιτισμική εκπαίδευση των συμβούλων σταδιοδρομίας: (1) Δημογραφικά στοιχεία (2) Ο κόσμος της εργασίας, (3) Δεξιότητες πολυπολιτισμικής συμβουλευτικής, (4) Η διαδικασία της επαγγελματικής συμβουλευτικής, (5) Θεωρίες πολυπολιτισμικής συμβουλευτικής, (6) Θεωρίες σταδιοδρομίας, (7) Επαγγελματική Αξιολόγηση, (8) Εμπόδια στην επαγγελματική ανάπτυξη, (9) Πολιτισμικά ευαίσθητοποιημένα κέντρα Σ.Ε.Π., (10) Διά βίου επαγγελματική ανάπτυξη των συμβούλων.

Πολύ σημαντικές για τη δουλειά του πολυπολιτισμικού επαγγελματικού συμβούλου είναι οι πολυπολιτισμικές κατευθυντήριες γραμμές που έχει υιοθετήσει η Αμερικανική Ψυχολογική Ένωση (APA, 2008)⁶:

Κατευθυντήρια γραμμή 1. Συνειδητοποίηση: Οι σύμβουλοι αναγνωρίζουν ότι ως πολιτισμικά όντα και οι ίδιοι μπορεί να έχουν στάσεις και πιστεύω, τα οποία μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την αλληλεπίδρασή τους με πολιτισμικά διαφορετικά από τους ίδιους άτομα.

Κατευθυντήρια γραμμή 2. Γνώση: Οι σύμβουλοι χρειάζεται να αποκτήσουν πολυπολιτισμική ευαισθησία, ανταπόκριση, γνώση και κατανόηση για τα άτομα με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

Κατευθυντήρια γραμμή 3. Δεξιότητες: Οι σύμβουλοι χρειάζεται να αποκτήσουν πολυπολιτισμικές δεξιότητες για να εφαρμόζουν τη συνειδητοποίηση και τη γνώση που διαθέτουν σε αποτελεσματική πράξη.

Το πολυπολιτισμικό μοντέλο ανταποκρίνεται στις ανάγκες της Σ.Ε.Π. των Α.μεΑ., καθώς εκκινεί από τον σεβασμό της διαφορετικότητας του συμβουλευόμενου ατόμου. Ο πολυπολιτισμικά καταρτισμένος σύμβουλος έχοντας κατανοήσει το δικό του πολιτισμικό πλαίσιο (π.χ. αξίες, στερεότυπα κ.ά.) είναι θετικός στη μελέτη και τη γνώση του πλαισίου της εκάστοτε αναπηρίας και διαθέτει την απαραίτητη ευαισθητοποίηση απέναντι στην αναπηρία. Έχει επίσης αναπτύξει τις

⁶ Επιλέξαμε να αναφέρουμε τις 3 από τις 6 κατευθυντήριες γραμμές, καθώς θεωρούμε ότι έχουν άμεση σχέση με την πράξη τις Σ.Ε.Π., ενώ οι υπόλοιπες 3 αναφέρονται στην εκπαίδευση, την έρευνα και τη χάραξη πολιτικής στην ψυχολογία.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

απαραίτητες δεξιότητες για να προσεγγίσει επιτυχημένα και να ανταποκριθεί στις ανάγκες του συμβουλευόμενου Α.μεΑ. Το πολυπολιτισμικό μοντέλο είναι χρήσιμο εργαλείο στα χέρια του συμβούλου, προκειμένου να εντοπίσει, να εκτιμήσει αλλά και να αποδεχτεί τον διαφορετικό ρυθμό και τρόπο της επαγγελματικής ανάπτυξης (ανάπτυξη ταυτότητας, αξιακός προσανατολισμός, δεξιότητες, λήψη απόφασης, προοπτική του χρόνου κ.ά.) του επωφελούμενου με αναπηρία. Επιπλέον, μόνο οι πολυπολιτισμικά προσανατολισμένοι σύμβουλοι είναι ικανοί να δεχτούν και να κατανοήσουν ότι η εργασία μπορεί να μην είναι η πρωταρχική δραστηριότητα στη ζωή ενός ανθρώπου, όταν υπάρχει αναπηρία. Τα επωφελούμενα άτομα μπορεί να χρειαστεί, σε συγκεκριμένες φάσεις της ζωής τους, να αφιερώνουν όλη τους την ενέργεια και τη δράση στη διαχείριση της αναπηρίας τους, αφήνοντας την επαγγελματική τους δράση σε δεύτερη μοίρα. Τότε είναι που χρειάζονται την ενίσχυση και υποστήριξη από τους συμβούλους σταδιοδρομίας, προκειμένου να σχεδιάσουν τον επαγγελματικό τους χάρτη με την απαραίτητη πάντοτε ευελιξία σε σχέση με την αναπηρία τους.

4. Μεθοδολογία Υποστήριξης Σταδιοδρομίας και Επαγγελματικής Ένταξης Α.μεΑ.

4.1 Το Μοντέλο της Συμβουλευτικής Ομοτίμων για Άτομα με Αναπηρία⁷

Η Συμβουλευτική Ομοτίμων (εφεξής Συ.Ομ.) είναι μία διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο με αναπηρία υποστηρίζεται από ένα άλλο άτομο με αναπηρία, το οποίο έχει βιώσει παρόμοιες ή σχετικές εμπειρίες. Επαγγελματίες σε πολλούς τομείς παροχής βοήθειας αναγνωρίζουν και αξιοποιούν τη Συ.Ομ. ως ένα πολύ αποτελεσματικό μέσο. Ο σύμβουλος ομοτίμων βρίσκεται στη μοναδική θέση να βοηθήσει ένα άλλο άτομο με αναπηρία σε θέματα ζωής και σταδιοδρομίας. Η παροχή Συ.Ομ. ανταποκρίνεται στην ανάγκη των ατόμων για μέντορες και πρότυπα ρόλων ανθρώπων που έχουν βιώσει παρόμοιες προκλήσεις και εμπειρίες ζωής. Η Συ.Ομ. μπορεί άνετα να καλύψει τα κενά που μπορεί να έχουν αφήσει άλλοι επαγγελματίες σύμβουλοι, οι οποίοι λόγω έλλειψης χρόνου αδυνατούν να προσφέρουν ουσιαστική βοήθεια και ενδυνάμωση ακούγοντας το άτομο και ανταλλάσσοντας εμπειρίες.

⁷ Ο ελληνικός όρος *συμβουλευτική ομοτίμων* αποδίδει τους διεθνείς όρους *peer counseling* και *peer support*. Στη διεθνή βιβλιογραφία οι δύο αυτοί όροι απαντούν κατά κανόνα ως συνώνυμοι.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
αειδύναμη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Το μοντέλο της Συ.Ομ. δεν είναι ούτε καινούργιο ούτε αναφέρεται μόνο στα άτομα με αναπηρία. Συμβουλευτική ομοτίμων μπορεί να παρέχεται σε οποιαδήποτε ομάδα με κοινά χαρακτηριστικά και κοινές εμπειρίες μεταξύ των μελών της, όπως π.χ. ευρέως έχει αξιοποιηθεί μεταξύ σπουδαστών τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, οι υπηρεσίες Συ.Ομ. έχουν αναπτυχθεί και προσφέρονται ήδη από τη δεκαετία του 60, στην Αμερική και αργότερα και σε άλλα μέρη του κόσμου, για την στήριξη και εξυπηρέτηση ατόμων από διάφορες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως π.χ. τα εξαρτημένα από αλκοόλ ή ναρκωτικές ουσίες άτομα, οι κακοποιημένες γυναίκες και άλλες ομάδες.

Το μοντέλο της Συ.Ομ. για άτομα με αναπηρία αναπτύχθηκε παράλληλα και εντός του κινήματος για την ανεξάρτητη διαβίωση (independent living) των ατόμων με αναπηρία και μπορεί να γίνει κατανοητό μόνο μέσα από το εν λόγω κίνημα. Η βασική σύλληψη του κινήματος της ανεξάρτητης διαβίωσης αναφέρεται στο δικαίωμα των ανθρώπων με αναπηρία να έχουν στα χέρια τους τον έλεγχο της ζωής τους. Συγκριτικά με το μοντέλο αποκατάστασης, το οποίο επικεντρώνεται στο ίδιο το άτομο και στις αλλαγές και προσαρμογές που πρέπει αυτό να κάνει για την κοινωνική του ένταξη, το μοντέλο της ανεξάρτητης διαβίωσης θεωρεί τα προβλήματα και τις δυσκολίες από την πλευρά του περιβάλλοντος και εντοπίζει τα σημεία που χρειάζονται αλλαγή και προσαρμογή, προκειμένου το ανάπηρο άτομο να μπορεί να λειτουργεί με τη μεγαλύτερη δυνατή πληρότητα. Η σύγκριση του μοντέλου αποκατάστασης και του μοντέλου της ανεξάρτητης διαβίωσης θυμίζει τη σύγκριση μεταξύ ιατρικού και κοινωνικού μοντέλου για την αναπηρία.

Η Συ.Ομ. αποτελεί μία από τις τέσσερις βασικές υπηρεσίες που προσφέρονται στα κέντρα ανεξάρτητης διαβίωσης: Οι άλλες τρεις είναι (α) η εκπαίδευση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων αυτόνομης διαβίωσης, (β) η ενημέρωση-πληροφόρηση των ατόμων σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής και στον τομέα της εύρεσης εργασίας και (γ) η υποστήριξη και η συνηγορία σχετικά με τη διεκδίκηση των νόμιμων δικαιωμάτων των Α.μεΑ. Ήδη από τη δεκαετία του 80 και εξής όλα τα κέντρα ανεξάρτητης διαβίωσης στις ΗΠΑ προσφέρουν και υπηρεσίες Συ.Ομ. Λίγο αργότερα η Συ.Ομ. πέρασε από την Αμερική σε αρκετές χώρες της Ευρώπης και με το πέρασμα του χρόνου εξελίχθηκε σημαντικά ως μοντέλο και εφαρμογή με την προσθήκη νέων στοιχείων, τον σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης και τον καθορισμό νέων τομέων εφαρμογής. Έτσι, ενώ στο ξεκίνημά του στις ΗΠΑ υποστήριζε κυρίως άτομα με βαριές αναπηρίες, κατά τη μετάβασή τους από

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
αειδύναμη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

τα ιδρύματα στην κοινωνία, σήμερα το μοντέλο εφαρμόζεται και σε άλλους τομείς υποστήριξης, όπως στην αυτό-αξιολόγηση, την αναζήτηση και εύρεση εργασίας κ.ά.

Κεντρικός σκοπός της Συ.Ομ. είναι να καταστήσει το άτομο με αναπηρία ικανό να κατανοήσει και να ανταποκριθεί στις προσωπικές του ανάγκες, ώστε να μπορεί να λειτουργεί πιο αυτόνομα και να αναλάβει τον έλεγχο της ζωής του στο σπίτι του, στην κοινότητα και στην εργασία. Στο σημείο αυτό είναι χρήσιμο να τονιστεί ότι η Συ.Ομ. δεν είναι ένα μοντέλο αποκλειστικά συμβουλευτικής σταδιοδρομίας αλλά υποστηρίζει το άτομο με αναπηρία και σε άλλους τομείς της προσωπικής και κοινωνικής ζωής του, στοχεύοντας στη συνολική προσωπική του ανάπτυξη.

Με βάση τα παραπάνω, ως πιο εξειδικευμένοι στόχοι της παροχής υπηρεσιών Συ.Ομ. μπορούν να αναφερθούν: (i) η μετάβαση από την εξάρτηση στην ανεξαρτησία, (ii) η διδασκαλία & η εφαρμογή της ανεξάρτητης διαβίωσης, (iii) η ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αντιμετώπιση εμποδίων και (iv) η διδασκαλία επικοινωνιακών μεθόδων και η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.

3.2.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του μοντέλου

Τόσο η έρευνα όσο και η πράξη της Συ.Ομ. έχουν αναδείξει μία σειρά από πλεονεκτήματα της μεθόδου και των υπηρεσιών της. Φαίνεται ότι τα Α.μεΑ. είναι πιο πρόθυμα να αναζητήσουν συμβουλευτική υποστήριξη, όταν ο/η σύμβουλος είναι επίσης άτομο με αναπηρία. Σε έρευνα που έγινε η πλειονότητα των ερωτηθέντων δήλωσε ότι επέλεξαν την υπηρεσία Συ.Ομ., επειδή ήθελαν να συνεργαστούν με έναν σύμβουλο με αναπηρία αλλά και ότι η συνεργασία με έναν σύμβουλο, έμπειρο σε θέματα αναπηρίας ενίσχυσε τη συμβουλευτική εμπειρία τους (Fuller, 2008). Σε πείραμα που έγινε στο πλαίσιο εκπαίδευσης συμβούλων με και χωρίς αναπηρία, ζητήθηκε από τους εκπαιδευόμενους να προσομοιώσουν συμβουλευτικές συνεδρίες, όπου κάθε φορά μόνο το ένα άτομο (σύμβουλος ή συμβουλευόμενος) ήταν Α.μεΑ. Τα αποτελέσματα του πειράματος έδειξαν ότι από την στιγμή που μόνο το ένα από τα συνεργαζόμενα άτομα βίωνε την αναπηρία υπήρχε δισταγμός, αμηχανία και τάση απόκρυψης της αναπηρίας και από τις δύο πλευρές, με ή χωρίς αναπηρία. Τόσο ο σύμβουλος όσο και ο συμβουλευόμενος απέφυγαν με προσοχή να θίξουν την αναπηρία. Η αμηχανία που προέκυψε εμπόδισε τη φυσική ροή της συμβουλευτικής διαδικασίας και είχε ως αποτέλεσμα μία πιο τυπική & συγκρατημένη συμβουλευτική σχέση.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης»
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Οι ακόλουθες δηλώσεις των συμμετεχόντων στην εν λόγω έρευνα φανερώνουν με αμεσότητα τα πλεονεκτήματα του μοντέλου της Συ.Ομ.: «μπορούν να καταλάβουν τι σημαίνει πόνος, οπότε βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με μένα», «ένιωσα ότι η σύμβουλος είχε περισσότερη ενσυναίσθηση, επειδή είχε αντιμετωπίσει παρόμοια προβλήματα και προκαταλήψεις», «ένιωθα πιο άνετα να μιλώ για θέματα αναπηρίας» (Fuller, 2008:25).

Χαρακτηριστική για τη σημασία του μοντέλου της Συ.Ομ. είναι και η ακόλουθη δήλωση από επωφελούμενη: «Όταν βίωσα την αναπηρία, αυτό που επιζητούσα περισσότερο ήταν να μιλήσω με κάποιον που να γνωρίζει τα συναισθήματα που βίωνα. Ήθελα να συναντήσω κάποιον που να χρησιμοποιεί εδώ και καιρό μία αναπηρική καρέκλα αλλά και να έχει ξαναβρεί τη ζωή του. Δύο χρόνια αργότερα βρήκα μία σύμβουλο με αναπηρία. Δεν μπορώ να περιγράψω την υπερέντασή μου. Είχα τέτοια 'πέινα' να μάθω καθετί για τη ζωή της, τις μεθόδους της για να τα βγάξει πέρα με τις καθημερινές δυσκολίες, κυρίως όμως τον τρόπο με το οποίο κατάφερνε να διαχειρίζεται τα συναισθήματά της. Την ρωτούσα πράγματα όπως: «Πώς βάζεις και βγάζεις το αμαξίδιο από το αυτοκίνητο;» «ταξιδεύεις μόνη & διανυκτερεύεις μόνη;», καθώς εγώ δεν το είχα κάνει ποτέ. Ήταν ερωτήσεις που μία γυναίκα, συμφιλιωμένη με την αναπηρία της, έπρεπε να μου απαντήσει» (Miles-Paul, 1992:9).

Με βάση τα παραπάνω μπορούμε να διακρίνουμε τα πλεονεκτήματα της Συ.Ομ. σε πλεονεκτήματα που αφορούν τον/την ομότιμη σύμβουλο και σε εκείνα που αφορούν το επωφελούμενο άτομο.

Πλεονεκτήματα για τον/την σύμβουλο: Η ομότιμη σύμβουλος ενισχύει μέσω της βίωσης της αναπηρίας τις δεξιότητες της ενσυναίσθησης, της εστίασης και της αντανάκλασης συναισθημάτων και είναι εκ των πραγμάτων σε θέση να συζητήσει εναλλακτικές λύσεις και δυνατότητες, καθώς τις έχει η ίδια βιώσει, δοκιμάσει, εφαρμόσει. Επιπλέον, η δουλειά της διευκολύνεται *argiori* μέσω των βιωμάτων της αναπηρία. Οι κοινές εμπειρίες διευκολύνουν το χτίσιμο της συμβουλευτικής σχέσης, την επικοινωνία και την εμπιστοσύνη.

Πλεονεκτήματα για τον/την συμβουλευόμενη: Η συμβουλευόμενη αισθάνεται σε σημαντικό βαθμό ισότιμη με τη σύμβουλο, λόγω του κοινού των εμπειριών τους. Ενισχύεται η αυτοεκτίμηση και η αυτεπάρκειά της, καθώς έχει μπροστά της ένα ζωντανό πρότυπο ρόλου, το οποίο την ωθεί να λάβει αποφάσεις και να επιχειρήσει το επόμενο βήμα στη ζωή της. Μπορεί να μοιραστεί, χωρίς

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης»
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

δισταγμούς και αναστολές, βιώματα και εμπειρίες,, καθώς γνωρίζει ότι το άτομο απέναντί της θα τα κατανοήσει σε βάθος και θα τα σεβαστεί. Η σύμβουλος, λόγω της θέσης της, λειτουργεί ενδυναμωτικά και ενισχύει τον αυτοσεβασμό της επωφελούμενης.

Συνολικά, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι η Συ.Ομ. συμβάλλει αποφασιστικά στην ανάπτυξη μεγαλύτερης αυτονόμησης των ατόμων με αναπηρία και συνεπώς στην επίτευξη του κεντρικού στόχου που είναι η ένταξη στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή και η αυτόνομη διαβίωση.

Παρά τις πολλές αρετές της μεθόδου υπάρχουν και πιθανοί κίνδυνοι τους οποίους είναι χρήσιμο να γνωρίζουν οι ομότιμοι σύμβουλοι, ώστε να μπορούν να τους αντιμετωπίσουν. Ο ομότιμος σύμβουλος έχει ως στόχο να υποστηρίξει το άτομο στην γενικότερη κοινωνική του ένταξη αλλά και στις επιλογές του, προσωπικές, εκπαιδευτικές και επαγγελματικές. Το γεγονός, όμως, ότι κατά τη Συ.Ομ. τα άτομα επικοινωνούν και αλληλεπιδρούν σε ένα περιβάλλον αναπηρίας ελλοχεύει τον κίνδυνο να διατηρηθεί ή και ενισχυθεί η 'γκετοποίηση' των ατόμων με αναπηρία και να εκδηλωθεί η επιθυμία παραμονής στο 'ασφαλές' και προστατευμένο περιβάλλον κίνδυνος που θα πρέπει να αποφευχθεί με κάθε τρόπο από τον σύμβουλο. Επιπλέον είναι πιθανό, ο συμβουλευόμενος να ταυτιστεί με τον σύμβουλό του σε βαθμό που να θελήσει να αντιγράψει την πορεία του, κοινωνική και επαγγελματική αλλά αυτό να μη συνάδει με τα προσωπικά του χαρακτηριστικά και τις ικανότητές του.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
σπένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- American Psychological Association, (2008). *Report of the Task Force on the Implementation of the Multicultural Guidelines*. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.apa.org/pi/>
- Αρμπουνιώτη, Β. 2003. *Υποστηριζόμενη Απασχόληση. Μία μέθοδος εργασιακής ένταξης για άτομα με νοητική υστέρηση*. Αθήνα : Εστία Ειδικής Επαγγελματικής Αγωγής.
- Βουλγαρόπουλος, Ν. (2008). Αυτοβοήθεια και Συμβουλευτική Ομοτίμων. *Κοινωνία & Υγεία*, 8: 14-18.
- Brearley, G. (1980). The need for Disabled Counselors. *Sexuality & Disability*, 3(3): 211-214
- Council of Europe: Council Directive 2000/78/EC of 27 November 2000 establishing a general framework for equal treatment in employment and occupation. *Official Journal L 303, 02/12/2000 P. 0016 – 0022*.
- Δελλασούδας Λ. 2003. Σχολικός και επαγγελματικός Προσανατολισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες: Προϋποθέσεις, προβλήματα. Στο Κασσωτάκης, Μ. επιμ. *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός, σελ. 567-601.
- Δελλασούδας Λ. 2004. *Σχολικός & Επαγγελματικός Προσανατολισμός Ατόμων με Αναπηρία. Από τη Θεωρία στην Πράξη*. Αθήνα: Ατραπός.
- Δελλασούδας Λ. 2006. *Ποιότητα Ζωής Ατόμων με Αναπηρία. Δείκτης Κοινωνικής Ένταξης & Ενσωμάτωσης*. Αθήνα: Ατραπός.
- Δημητρόπουλος, Α. 2001. Η άτυπη ένταξη Μαθητών με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες στο Γενικό Γυμνάσιο. Δυνατότητες Υποστηρικτικής και Συμβουλευτικής Παρέμβασης στο πλαίσιο ενός μη ειδικού σχολείου. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής & Προσανατολισμού*, 58-59:251-262.
- Δημητρόπουλος, Α. (2008). Προστασία – Υποστήριξη: Δύο σταθμοί στην ίδια διαδρομή της επαγγελματικής αποκατάστασης των πολιτών με αναπηρία. Στο Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Αγωγής 'Μαργαρίτα'. *Εγχειρίδιο ΣΥΥ για Άτομα με Νοητική Υστέρηση*. σελ. 10-27. Αθήνα.
- Dunlop, E. & M. Haddock (2009). "What is Supported Employment?" Paper presented in the 9th Conference of the European Union of Supported Employment.
- Fuller, I. (2008). The Lothian Centre for Integrated Living Peer Counselling Service. *Counselling in Scotland*, Winter/Spring 2008, 21-25
- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. 2000. Η εξέλιξη της ειδικής εκπαίδευσης. Από το ειδικό στο γενικό σχολείο. Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.). *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 27-45
- Κασσωτάκης, Μ., Παπαέτρου, Σ. & Φακιολάς, Ν. (1996). Φραγμοί στην εκπαίδευση και την επαγγελματική αποκατάσταση των ΑΜΕΑ. Στο *ΕΚΚΕ, Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*. Τόμος Α'. Αθήνα. 449-474.
- Κοσμάτος, Κ. 2002. *Το Θεσμικό πλαίσιο για τα άτομα με ειδικές ανάγκες στην Ελλάδα: συλλογή βασικής νομοθεσίας*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Kurke, S. (2009). „Berufliche Rehabilitation & Unterstuetzte Beschaeftigung in Griechenland“. Diplomarbeit, University of Dortmund.
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45: 79-122.
- Miles-Paul, O. (1992). *Wir sind nicht mehr aufzuhalten: Beratung von Behinderten durch Behinderte : Peer Support. Vergleich zwischen den USA und der BRD*. Muenchen.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
σπένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

- Μπότσιου, Μ. & Παπαβασιλείου-Αλεξίου, Ι. (2011). Το κοινωνικό στίγμα και η επίδρασή του στην επαγγελματική ένταξη των ατόμων με ψυχικές διαταραχές. Στο Γιαβρίμης, Π., Παπάνης, Ε. & Β. Αγνή (επιμ.). *Έρευνα και Διδακτική Πράξη στην Ειδική Αγωγή*. Σελ. 173-186. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Παπαβασιλείου-Αλεξίου, Ι. (2009). Σύγχρονες Θεωρητικές και Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις στην Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 86-87: 113-125.
- Savickas, M.L. (1993) 'Career counseling in the postmodern era', *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 7(3):205-215.
- Savickas, M. L. (1997a). Constructivist career counseling: Models and methods. In R. Neimeyer, & G. Neimeyer (Eds.), *Advances in personal construct psychology*. 6: 149–182.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. 1994. Επαγγελματική καθοδήγηση και συμβουλευτική των γυναικών με ειδικές ανάγκες. Στο Πρακτικά Διεπιστημονικού Ευρωπαϊκού Συμποσίου «Άτομα με Ειδικές Ανάγκες. Σύγχρονες κατευθύνσεις και απόψεις σε προβλήματα πρόληψης, παρέμβασης, αντιμετώπισης». Παν/μιο Αιγαίου, σελ.197-205
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. 1999. ΣΥΠ Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες: Ιδιαίτερα προβλήματα συγκεκριμένων υποομάδων, *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής & Προσανατολισμού*, 50-51:271-282.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. 2003. Επαγγελματική αξιολόγηση και Συμβουλευτική των γυναικών. Στο Κασσωτάκης, Μ. επιμ. *Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: Τυπωθήτω-Γ. Δαρδανός, σελ. 623-635.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2010). *Επαγγελματική Αξιολόγηση. Τεστ και Ερωτηματολόγια Επαγγελματικού Προσανατολισμού*. Αθήνα: Μεταίχιμο
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου Δ. & Α. Δημητρόπουλος. 2000. Επαγγελματικός Προσανατολισμός Ατόμων με ειδικές ανάγκες και ατόμων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό. Στο: Ζώνιου-Σιδέρη, επιμ. *Άτομα με ειδικές ανάγκες και η ένταξή τους*. Πρακτικά Επιμορφωτικών Σεμιναρίων. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Sisco, P. (n.d.) 'Peer Counseling. An Overview'. Independent Living Institute: Canada.
- Sue, D.W., Arrendondon, P. and McDavis, R.J., (1995). Multicultural Counseling Competencies and Standards: a call to the profession. In Ponterotto, J.G., Casas, J.M., Suzuki, L.A. and Alexander, C. M., *Handbook of Multicultural Counseling*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Wolffe K.E. (2000²). Career Education. Στο Koenig, A.J. & M. Holobrook (eds.) *Instructional Strategies for Teaching Children & Youths with Visual Impairments*. New York: AFB Press, p. 679-719.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ⁸

1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ: ΔΥΟ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΙΔΙΑ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ανδρέας Δημητρόπουλος⁹
Εκπαιδευτικός

Εισαγωγή

Η εργασία αναφέρεται σε δύο αντιλήψεις που συναντά κανείς στα διάφορα σχήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης που χρησιμοποιούνται παγκοσμίως (και λιγότερο στη χώρα μας) για πολίτες με αναπηρία. Η *προστασία* (shelter, sheltered employment, sheltered workshop) αναφέρεται στην παροχή σημαντικού αριθμού και μεγάλης έντασης και διάρκειας υπηρεσιών επαγγελματικής προετοιμασίας και αποκατάστασης προς το άτομο με αναπηρία σε βαθμό που αυτό δεν εκτίθεται άμεσα στους παράγοντες που διαμορφώνουν την ανοικτή αγορά εργασίας (κίνδυνοι, αβεβαιότητες, οφέλη κ.λπ.). Η *υποστήριξη* (supporting, supported employment) περιλαμβάνει ένα οργανωμένο σύνολο ενεργειών που έχει ως στόχο την τελική ένταξη του ατόμου σε εργασιακό χώρο της ανοικτής αγοράς εργασίας, χωρίς ή με ελάχιστες ειδικές ρυθμίσεις για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

Οι αντιλήψεις αυτές πολλές φορές εξετάζονται σε αντιπαράθεση, ενώ στην πράξη μπορούν και οι δύο να προσφέρουν θετικό ή και συμπληρωματικό έργο ανάλογα με τις ανάγκες που καλούνται να καλύψουν. Επίσης, αναφέρεται ένας μεγάλος αριθμός σχημάτων επαγγελματικής προετοιμασίας που έχουν δοκιμαστεί ή δοκιμάζονται και προσφέρουν προστασία ή υποστήριξη σε διαφορετικό βαθμό και αντιμετωπίζουν διαφορετικές ανάγκες. Είναι χρήσιμο, οι σχεδιάστριες/-στές ανάλογων προγραμμάτων να γνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των σχημάτων αυτών, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους, ώστε να μπορούν κάθε στιγμή να επιλέγουν το καταλληλότερο ανάλογα με τις ανάγκες που καλείται να καλύψει.

Εργασία και Πολίτες με Αναπηρία

Από τα τέλη της δεκαετίας του '60, όταν διατυπώθηκε η αρχή της ομαλοποίησης (normalization)¹⁰, έγινε φανερό η σημασία της σωστής επαγγελματικής προετοιμασίας των πολιτών με αναπηρία, ως

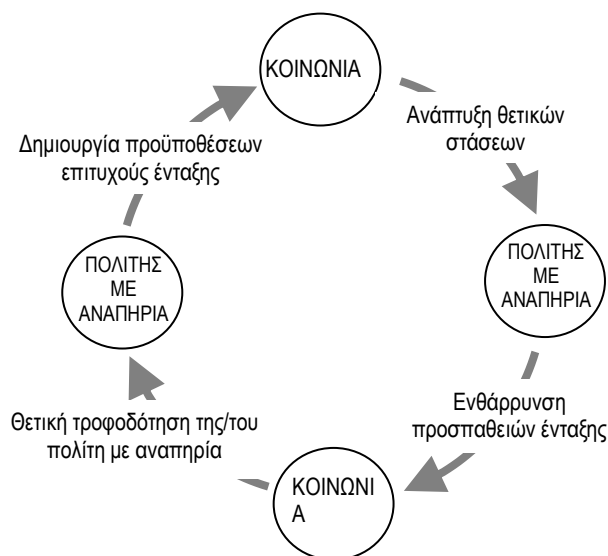
⁸ Βιβλιογραφική παραπομπή του κειμένου: Δημητρόπουλος, Α. (2008). Προστασία – Υποστήριξη: Δύο σταθμοί στην ίδια διαδρομή της επαγγελματικής αποκατάστασης των πολιτών με αναπηρία. Στο Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Αγωγής 'Μαργαρίτα'. *Εγχειρίδιο ΣΥΓ για Άτομα με Νοητική Υστέρηση*. σελ. 10-27. Αθήνα.

⁹ Ο Ανδρέας Δημητρόπουλος είναι δρ. Φιλοσοφίας του ΕΚΠΑ στο γνωστικό πεδίο της Ειδικής Αγωγής και αρχιτέκτονας του ΑΠΘ. Είναι εκπαιδευτικός, διευθυντής στα Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης του Ηρακλείου Αττικής και Σύμβουλος Διδάσκων στο ΕΑΠ στο γνωστικό πεδίο της Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Επικοινωνία: adimitropoulos@sch.gr

απαραίτητη προϋπόθεση για την επαγγελματική και κοινωνική αποκατάστασή τους. Παράλληλα, έγινε σαφές πως και το καλύτερο οργανωμένο σύστημα εκπαίδευσης και αποκατάστασης θα συναντούσε δυσκολίες μέσα σε μια κοινωνία ανέτοιμη να δεχτεί ισότιμα κάθε μέλος της ανεξάρτητα με τα προσωπικά νοητικά, ψυχικά ή φυσικά χαρακτηριστικά του. Οι στάσεις, οι αντιλήψεις, οι απόψεις και τα στερεότυπα για τους πολίτες με αναπηρία αποτελούσαν, αποτελούν και θα αποτελούν για μεγάλο χρονικό διάστημα πεδίο παρέμβασης των ειδικών, παράλληλα με την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων τεχνικών και μεθόδων επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης.

Η Α. Σιδέρη-Ζώνιου (1998) αναφέρει πως «...το στοιχείο «αναπηρία»- «ατομική συμπεριφορά» είναι σημαντικό να εξετάζεται ως μια ολότητα της κοινωνικής αλληλουχίας. Η επίδραση της μειονεκτικότητας στην ψυχή πρέπει να παρατηρείται σε συνδυασμό με τις αντιδράσεις του περιβάλλοντος. Αυτό σημαίνει ότι το ανάπηρο άτομο εξελίσσει τη συμπεριφορά του αφ' ενός μεν σε σχέση με την αναπηρία του, αφ' ετέρου σε σχέση με τις εκάστοτε αντιδράσεις του περιβάλλοντος τόσο σ' αυτό το ίδιο, όσο και απέναντι στην αναπηρία του.»¹¹ Η καλλιέργεια θετικών στάσεων της κοινωνίας απέναντι στους πολίτες με αναπηρία, μπορεί να βελτιώσει τις προοπτικές επαγγελματικής ένταξης, να δημιουργήσει προϋποθέσεις επαγγελματικής επιτυχίας και ακολούθως κοινωνικής ενσωμάτωσης μέσα από μια διαδικασία συνεχούς αλληλεπίδρασης (σχήματα 1 και 2).

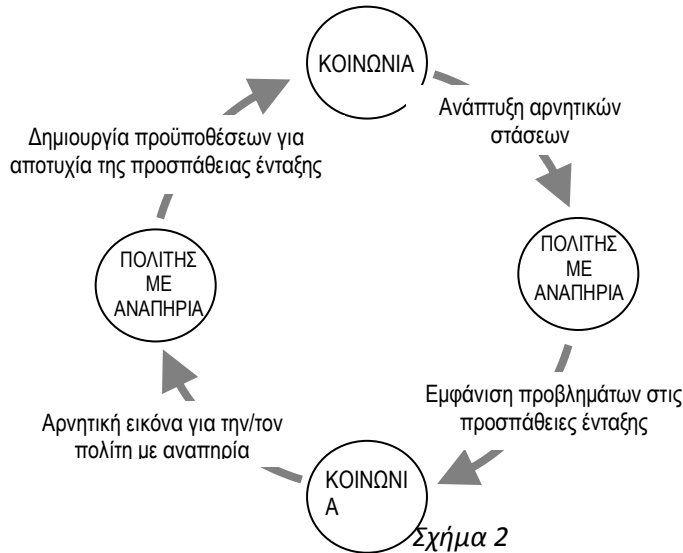
¹⁰ Βλ. σχ. Wolfensberger, W. (1972). Normalization. Toronto: National Institute on Mental Retardation

¹¹ Βλ. σχ.: Σιδέρη-Ζώνιου, Α. (1998). Οι Ανάπηροι και η Εκπαίδευσή τους. 3η έκδοση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 31.

Σχήμα 1

Κύκλος θετικής αλληλεπίδρασης κοινωνίας και πολίτη με αναπηρία

Σχήμα 2

Κύκλος αρνητικής αλληλεπίδρασης κοινωνίας και πολίτη με αναπηρία

Η εργασία στον σημερινό κόσμο αποτελεί βασικό κοινωνικό αγαθό. Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να επιλέγει και να ασκεί το επάγγελμα που επιθυμεί. Το δικαίωμα αυτό εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την προσωπική της/του ευτυχία, τόσο γιατί της/του εξασφαλίζει τα απαραίτητα υλικά μέσα για τη διαβίωση, όσο και γιατί επιβεβαιώνει την ατομική συμβολή της/του στην κοινωνική πρόοδο και ευημερία. Οι πολίτες με αναπηρία, έχουν τα ίδια δικαιώματα στο αγαθό αυτό με όλες και όλους τους άλλους ανθρώπους. Σε μια κοινωνία προσανατολισμένη στους κανόνες και στα πλεονεκτήματα της αγοράς, η εργασία:

- φέρνει χαρά στην/στον εργαζόμενη/-νο,
- προσδίδει την εικόνα της/του ενήλικης/-κου,
- δημιουργεί θετικές στάσεις της οικογένειας και του περιβάλλοντος προς το άτομο με αναπηρία,
- συμβάλλει στη συνεισφορά της/του εργαζόμενης/-νου στην κοινωνική πρόοδο,
- επιτρέπει στο άτομο να απολαμβάνει τα υλικά αγαθά που επιτρέπει η αμοιβή του και
- αποτρέπει τις αρνητικές συνέπειες της αργίας.

(προσαρμογή από Wolfensberger, 1967)¹²

Όταν η/ο επαγγελματικός ενεργή/-ός πολίτης με αναπηρία παραμένει στο σπίτι της/του ή σε ίδρυμα, τότε η κοινωνική της/του θέση γίνεται δυσμενέστερη. Η απουσία της/του από το φυσικό χώρο των νέων της ηλικίας της/του (τον εργασιακό χώρο), δημιουργεί αρνητικές στάσεις από το κοινωνικό περιβάλλον, οι οποίες έρχονται να προστεθούν σε μία ήδη βεβαρημένη κατάσταση, γεμάτη από αποτυχίες, απογοητεύσεις και παλινδρομήσεις. Η αλληλεπίδραση αυτή ανάμεσα στο άτομο και στο περιβάλλον του, οδηγεί συνήθως σε μεγαλύτερη απομόνωση.¹³ Η φορά των πραγμάτων μπορεί να αναστραφεί στον κύκλο αυτό αν, με τη σωστή εκπαίδευση, επιτευχθεί μια επιτυχής επαγγελματική ένταξη. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να τονίσουμε πως, η εργασία αποτελεί για ορισμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (όπως τα άτομα με νοητική καθυστέρηση) μια από τις λίγες ευκαιρίες κοινωνικής επαφής, που έχουν.¹⁴

Η εστίαση στην αναπηρία και στη μειονεξία πολλές φορές οδηγεί τους θεσμούς, τις δομές και τους ανθρώπους να περιστρέφονται σχεδόν στερεοτυπικά γύρω από την αντίληψη του «ειδικού». Με άλλα λόγια, *ειδικοί επιστήμονες, με ειδικές μεθόδους και προγράμματα, μέσα σε ειδικούς χώρους, προσπαθούν να προετοιμάσουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες για έναν κόσμο, που δεν είναι_ειδικός*. Η αντιφατική αυτή συμπεριφορά καταλήγει συνήθως στην απομόνωση του ατόμου με αναπηρία και στον περιορισμό των ευκαιριών συνύπαρξης και συναναστροφής με το γενικό πληθυσμό. Ο χώρος της εργασίας προσφέρει τέτοιες ευκαιρίες, όταν δεν είναι και αυτός ειδικός. Μάλιστα, το εργασιακό αντικείμενο μπορεί να λειτουργήσει ως μια μη λεκτική οδός επικοινωνίας μεταξύ των εργαζόμενων ατόμων με ειδικές ανάγκες και ατόμων χωρίς ειδικές ανάγκες, την οποία ακόμα και άτομα με μειωμένες νοητικές ικανότητες μπορούν να μάθουν να χρησιμοποιούν με επιτυχία.

Δεν είναι τυχαίο λοιπόν, που έχει αναπτυχθεί ένας προβληματισμός για τον αποτελεσματικότερο τρόπο επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης των νέων με αναπηρία. Ο προβληματισμός αυτός έχει οδηγήσει στη διατύπωση διαφόρων προτάσεων και στην εφαρμογή διαφόρων μοντέλων με διαφοροποιούμενο κατά περίπτωση βαθμό προστασίας ή υποστήριξης προς τα άτομα με αναπηρία (σχήμα 3).

¹² Wolfensberger, W. (1967). Counseling Parents for the Retarded, in Baumeister (ed) (1967). Mental Retardation Appraisal Education Rehabilitation. Chicago: Aldine, p. 233.

¹³ Παπαϊωάννου, Σ. (1984). Κοινωνική Διάσταση της Νοητικής Καθυστέρησης. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 19 (Νοε.-Δεκ. 1984). Αθήνα, σσ. 17-24.

¹⁴ Whelan E., Speake B. (1981). Getting to Work. London: Souvenir Press Ltd , pp. 34-38.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η επιλογή του καταλληλότερου μοντέλου αποτελεί μια διαδικασία απολύτως εξατομικευμένη και προσαρμοζόμενη στο συγκεκριμένο άτομο με αναπηρία αναφοράς. Συνήθως όμως η λύση που δίδεται αποτελεί συμβιβασμό ανάμεσα στις δυνατότητες και στις επιθυμίες του ατόμου, στις αντίστοιχες επιθυμίες του περιβάλλοντός του και στις δυνατότητες του φορέα που αναλαμβάνει την ικανοποίηση του εκπαιδευτικού ή εργασιακού αιτήματος.

¹⁵ ILSPMH (1990). Work Opportunities for People with Mental Handicap (working paper)

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Προστατευτική¹⁶ Απασχόληση (Sheltered Employment)

Η προστατευτική απασχόληση παρέχει σε πολίτες με αναπηρία ευκαιρίες εκτέλεσης χρήσιμου κοινωνικά έργου με αμοιβή σε συνθήκες προστασίας, έξω από το σύστημα και τους κανόνες της ανοικτής αγοράς εργασίας. Γενικώς, θεωρείται ότι δεν αποτελεί επαγγελματική δραστηριότητα (occupation). Έχει θεραπευτικό χαρακτήρα, αφού προσδίδει στην/στον πολίτη με αναπηρία την αίσθηση της ολοκλήρωσης¹⁷ και συνήθως συνδυάζεται με την παροχή και άλλων υπηρεσιών θεραπευτικής αντίληψης (ψυχολογική παρακολούθηση ή/και στήριξη, εργοθεραπεία κ.ά.).

Μορφές προστατευτικής απασχόλησης εμφανίζονται σε ορισμένες χώρες αμέσως μετά τον 2^ο Παγκόσμιο Πόλεμο ενώ επίσημα, αναφέρεται ως σύσταση για την απόκτηση και διατήρηση κατάλληλης απασχόλησης για άτομα με αναπηρία από τα μέσα της δεκαετίας του '50 σε έγγραφο του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας (International Labour Organisation).¹⁸ Στην Ελλάδα, αν και μπορούν να εντοπιστούν δραστηριότητες προστατευτικής απασχόλησης από τη δεκαετία του '60 στο πλαίσιο των φορέων που παρείχαν φροντίδα, εκπαίδευση ή κατάρτιση σε άτομα με αναπηρία, το θέμα ήρθε και παρέμεινε στο προσκήνιο μετά από την ένταξη της χώρας μας στις (τότε) Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Το γεγονός αυτό έδωσε την ευκαιρία στη μεγαλύτερη και ταχύτερη διακίνηση πληροφοριών και ιδεών από χώρες-εταίρους με μεγαλύτερη εμπειρία και δραστηριοποίηση στο αντικείμενο. Μια προσπάθεια για τη νομοθετική ρύθμιση της σύστασης και λειτουργίας δομών προστατευτικής απασχόλησης (ν. 1836/1989)¹⁹ δε φάνηκε να δημιουργεί

¹⁶ Προτιμάμε τη διατύπωση «προστατευτική» έναντι της «προστατευμένης» που απαντάται συχνότερα, γιατί δηλώνει καλύτερα τον χαρακτήρα της σε σχέση με το υποκείμενό της (είναι προστατευτική, προστατεύει την/τον προστατευόμενο/-νο). Δηλαδή, έχει αναφορά στον άνθρωπο και όχι στη λειτουργία. Αντιθέτως, η προστατευμένη είναι αυτή που δέχεται την προστασία (παίρνει ειδικές επιχορηγήσεις, εισπράττει την ειδική φροντίδα, μέριμνα και προσοχή του κράτους και των φορέων κ.λπ.. Δηλαδή, έχει αναφορά στην ίδια τη λειτουργία της υπηρεσίας. Επιπροσθέτως, ο όρος «προστατευτικός» αποτελεί επιλογή του συγγραφέα της επί πολλά χρόνια σημαντικότερης εργασίας για τη νοητική καθυστέρηση στην Ελλάδα (Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1980). Νοητική Καθυστέρηση. Αθήνα, σσ. 218-219)

¹⁷ Βλ. σχ. λήμμα sheltered employment στο The Canada Pension Plan Disability Adjudication Framework Glossary του Human Resources and Social Development Canada. Ανακτήθηκε από:
<http://www.hrsdc.gc.ca/en/isp/cpp/adjudframe/glossary.shtml> (21/7/2008)

¹⁸ Samoy, E. (1992). Sheltered Employment in European Community. Commission of the European Communities, pp. 3-4.

¹⁹ Ν. 1836 για την «Πρωώθηση της Απασχόλησης και της Επαγγελματικής κατάρτισης και Άλλες Διατάξεις», ΦΕΚ 79/14-3-1989, τ. Α', άρθρο 14 (Παραγωγικά Ειδικά Κέντρα). Είναι χαρακτηριστικό ότι τα κέντρα ονοματίζονται ως «Παραγωγικά» και όχι ως «Προστατευτικά» σε μία προσπάθεια να δοθεί έμφαση στον παραγωγικό χαρακτήρα τους. Αυτή η επιλογή όμως δημιουργεί συγχύσεις, αφού μια παραγωγική επαγγελματική δομή δεν θα είχε λόγο ειδικής νομοθετικής ρύθμισης. Θα μπορούσε να λειτουργήσει ενταγμένη στην ανοικτή αγορά εργασίας με τους κανόνες που ισχύουν εκεί.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

προϋποθέσεις για την εύρυθμη λειτουργία τέτοιων κέντρων, αφού δεν δόθηκε λύση στο σημαντικότερο πρόβλημα που αποτελεί η χρηματοδότησή τους.

Η λειτουργία σχημάτων προστατευτικής επαγγελματικής απασχόλησης, όταν κρίνεται απαραίτητη, πρέπει να συνοδεύεται από τις εξής μέριμνες:

- να έχει εξοπλισμό, δομή και λειτουργία παραγωγικού και όχι θεραπευτικού χώρου,
- να προσφέρει δυνατότητες ανάμιξης ειδικού και γενικού πληθυσμού,
- να μην αποκλείεται από τις/τους πολίτες με αναπηρία που εξυπηρετούν η μετάβαση στην ελεύθερη αγορά εργασίας, αν και όταν δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις γι αυτό. Μια τέτοια δήλωση είναι απαραίτητη, ώστε να μη δημιουργούνται συνθήκες επανάπαυσης και εφησυχασμού, αλλά πάντα να επιζητείται η ένταξη σε γενικά εργασιακά πλαίσια, κοινά για όλο τον πληθυσμό.

Υποστηρικτική²⁰ Απασχόληση (Supported Employment)

Οι στρατηγικές επαγγελματικής προετοιμασίας και αποκατάστασης που δοκιμάστηκαν και βασίστηκαν στο σχολείο έδειξαν σύντομα αδυναμίες και μειωμένη αποτελεσματικότητα.²¹ Η αρχή «εκπαίδευση και μετά τοποθέτηση» (train and place) που χαρακτηρίζει το τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, αντικαταστάθηκε από την αρχή «τοποθέτηση και μετά εκπαίδευση» (place and train) και ολοκληρώθηκε με την «τοποθέτηση, εκπαίδευση, διατήρηση» (place, train, maintain).²² Έτσι, στις Η.Π.Α. και στον Καναδά από τη δεκαετία του '70 και αργότερα σε άλλες χώρες, εφαρμόζεται η το μοντέλο της υποστηρικτικής απασχόλησης (supported employment) που βασίζεται στη νέα αυτή αντίληψη. Το σχήμα αυτό έχει 5 φάσεις:²³

- *Συμβόλαιο (Engagement)*: Μέσα από ένα ευρύ σύνολο δραστηριοτήτων και ενεργειών με κέντρο την/τον υποψήφια/-ο εργαζόμενη/-νο επιχειρείται το άτομο να φτάσει στην απόφαση αν επιθυμεί να αξιοποιήσει τις υπηρεσίες της Υποστηρικτικής Απασχόλησης. Στην περίπτωση αυτή συμφωνείται το πλαίσιο της συνεργασίας ανάμεσα στην/στον εξυπηρετούμενη/-νο και στη δομή που προσφέρει υπηρεσίες.

²⁰ Για την επιλογή μας του τύπου «υποστηρικτική», αντί «υποστηριζόμενη» βλ. σχ. την υποσημείωσή μας αριθ. 8.

²¹ Βλ. σχ. Gardner, J. F., Chapman, M. S., Donaldson, G., Jacobson S. G. (1988). Toward Supported Employment. Baltimore, Maryland: Paul. H. Brookes Publishing Co., Inc., p. 6.

²² Βλ. σχ. πληροφορίες για την εξέλιξη της Υποστηρικτικής Απασχόλησης στον διαδικτυακό τόπο της European Union of Supported Employment στη διεύθυνση <http://www.euse.org> (2/7/2008).

²³ Βλ. σχ. στον European Union of Supported Employment στη διεύθυνση <http://www.euse.org/process> (2/7/2008).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

- **Προσωπική Επαγγελματική Χαρτογράφηση (Vocational Profiling):** Δημιουργείται το επαγγελματικό προφίλ της/του εξυπηρετούμενης/-νου με τον εντοπισμό και την καταγραφή γνώσεων, δεξιοτήτων, δυνατών και αδύνατων σημείων, ενδιαφερόντων, φιλοδοξιών, αναγκών και εμπειριών. Το άτομο ενθαρρύνεται να δημιουργήσει το δικό της/του επαγγελματικό σχέδιο.
- **Εύρεση Εργασίας (Job Finding):** Αξιοποιούνται όλες οι πρακτικές των Συμβούλων Σταδιοδρομίας για αναζήτηση εργασίας (αποστολή βιογραφικού σημειώματος, αναζήτηση εργασίας μέσω αγγελιών στον τύπο και στο διαδίκτυο, τηλεφωνική επαφή με εργοδότες, δοκιμαστική εργασία περιορισμένου χρόνου, αξιοποίηση δικτύων κ.ά.).
- **Συμφωνία με Εργοδότη (Employer Engagement):** Συμφωνούνται οι όροι της συνεργασίας ανάμεσα στην/στον Εργοδότη και στην υπηρεσία Υποστηρικτικής Απασχόλησης.
- **Τοποθέτηση-Υποστήριξη (On/Off Job Support):** Η/ο εξυπηρετούμενη/-νος τοποθετείται στη θέση εργασίας και υποστηρίζεται εντός του εργασιακού χώρου (On the Job Support) ή έξω από αυτόν (Off the Job Support) με ένταση και είδος που είναι απολύτως εξατομικευμένα και αφορούν στο συγκεκριμένο άτομο, στη συγκεκριμένη θέση εργασίας και στη συγκεκριμένη συμφωνία που υπάρχει. Η υποστήριξη αυτού του είδους σταδιακά αντικαθίσταται από την υποστήριξη που κάθε εργαζόμενη/-νος αναζητά και έχει από τις/τους άλλες/άλλους συναδέλφους της/του.

Η διαδικασία της Υποστηρικτικής Απασχόλησης μπορεί σχηματικά να αποδοθεί με το σχήμα 4 στο οποίο παρουσιάζονται δύο πορείες των στελεχών της υπηρεσίας. Η μία αφορά στην/στον εργοδότη και η άλλη στην/στον εξυπηρετούμενη/-νο. Η κατάληξη βέβαια είναι η συνάντηση των δύο διαδρομών με τη δημιουργία προϋποθέσεων επαγγελματικής σταδιοδρομίας του ατόμου.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

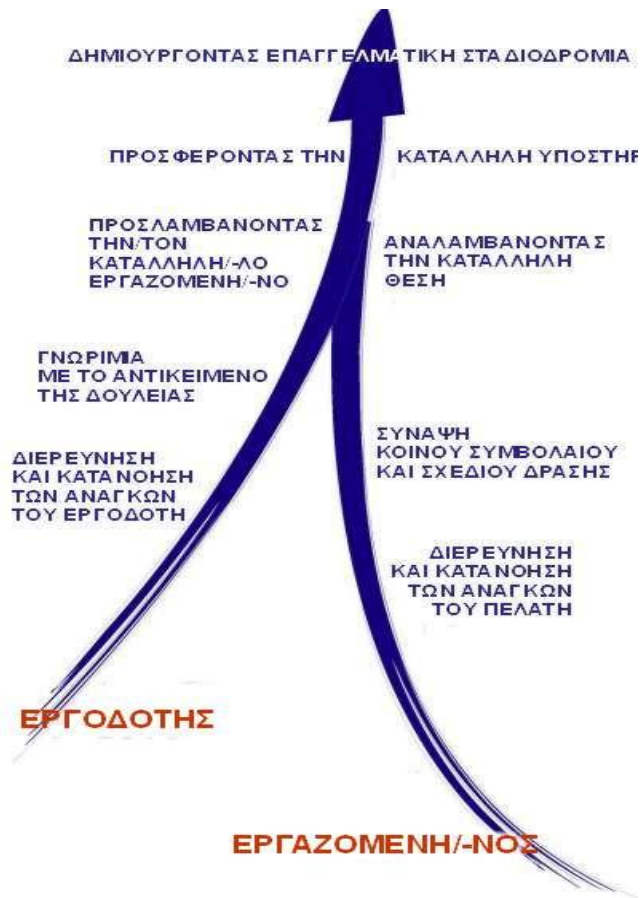

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

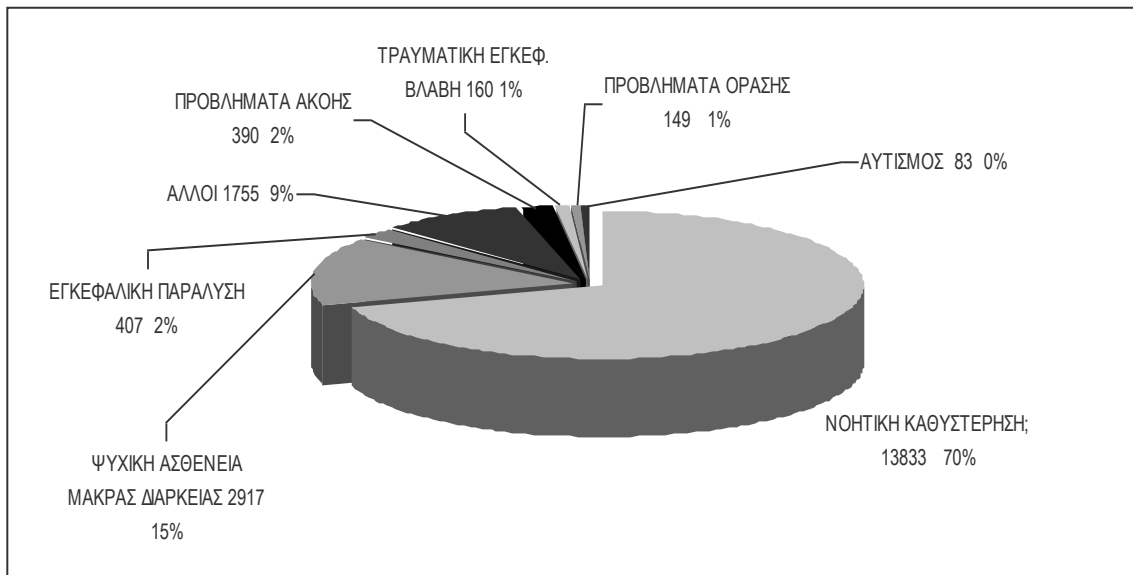

Σχήμα 4

Σχηματική απόδοση της διαδικασίας της Υποστηρικτικής Απασχόλησης
(από τον διαδικτυακό τόπο της *British Association for Supported Employment*)

Στοιχεία για την πορεία της υποστηρικτικής απασχόλησης στις Η.Π.Α. μας δίνει μια έρευνα του 1990 που κάλυψε τις χρονιές 1986-1988.²⁴ Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, ο αριθμός των εργαζομένων στο θεσμό αυτό σε 26 πολιτείες που διέθεταν σχετικά στοιχεία (20 πολιτείες για το 1986, 25 για το 1987 και 26 για το 1988), αυξήθηκε από 9.633 άτομα το 1986 σε 24.804 άτομα το 1988 (ποσοστό αύξησης: 157 %). Στο σχήμα 5 παρουσιάζονται στοιχεία για τη μορφή της αναπηρίας των εργαζομένων σε σχήματα υποστηρικτικής απασχόλησης.

²⁴ Βλ. σχ. Shafer, M. S., Wehman, P., Kregel, J., West, M. (1990). National Supported Employment Initiative: A Preliminary Analysis. *American Journal on Mental Retardation*, Vol. 95, No. 3, pp. 316-327.

Σχήμα 5

Κύρια αναπηρία εργαζόμενων σε σχήματα υποστηρικτικής απασχόλησης

$n=19.694$

(M. S. Shafer κ.ά., 1990)

Η μορφή αυτή επαγγελματικής εκπαίδευσης και ένταξης, απευθύνεται κυρίως σε άτομα με σοβαρά προβλήματα αναπηρίας και οι εμπειρίες από την εφαρμογή της είναι πολύ θετικές.²⁵ Το μεγάλο πλεονέκτημα της υποστηρικτικής απασχόλησης έναντι άλλων μεθόδων είναι ότι δίνει την ευκαιρία για επαγγελματική και κοινωνική ένταξη σε άτομα, για τα οποία καμιά τέτοια προοπτική δε δινόταν πριν από λίγα χρόνια. Η έρευνα εξάλλου έχει δείξει πως η μέθοδος αυτή είναι πιο συμφέρουσα από οικονομικής πλευράς, τόσο για το άτομο με αναπηρία, όσο και για το κοινωνικό σύνολο.²⁶

Παρά τις θετικές εμπειρίες που έχουν καταγραφεί, η έρευνα έχει εντοπίσει και ορισμένα προβλήματα που παρουσιάζονται συχνά κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του μοντέλου αυτού. Τα πιο σημαντικά από αυτά είναι:²⁷

²⁵ Βλ. σχ. Wehman, P. (1988). Supported Employment: Toward Equal Employment Opportunity for Persons With Severe Disabilities. *Mental Retardation*, Vol. 26, No. 6, pp. 357-361.

²⁶ Βλ. σχ. McCaughrin, W. B., Ellis, W. K., Rusch, F. R., Heal, L. W. (1993). Cost-Effectiveness of Supported Employment. *Mental Retardation*, Vol. 31, No. 1, pp. 41-48.

²⁷ Βλ. σχ. Sylvestre, J. C. και Gottlied, B. H. (1992). A Critical Appraisal of Supported Employment for Persons with Developmental Disabilities. *Developmental Disabilities Bulletin*, Vol 20, No 2 (1992) pp. 29-33.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- **Εμπόδια στη διαδικασία της επαγγελματικής ένταξης:** Παρατηρήθηκε πως σε ορισμένες περιπτώσεις η παρουσία της/του εκπαιδευτριας/-τή διαφοροποιεί την/τον εργαζόμενη/-νο με αναπηρία από τις/τους υπόλοιπες/-πους εργαζόμενες/-νους και λειτουργεί ανασταλτικά στη δημιουργία και καλλιέργεια συναδελφικών σχέσεων. Οι υπόλοιπες/-ποι εργαζόμενες/-νοι θεωρούν ότι η/ο συνάδελφός τους έχει τόσο σοβαρά προβλήματα, ώστε μόνο μία/ένας εξειδικευμένη/-νος ειδικός μπορεί να τα αντιμετωπίσει και έτσι, δε συμπεριφέρονται απέναντί της/του όπως θα συμπεριφερόντουσαν απέναντι σε κάθε άλλη/άλλον νέα/νέο εργαζόμενη/-νο.
- **Ανεπαρκής προετοιμασία των εκπαιδευτών:** Σε αρκετές περιπτώσεις διαπιστώθηκε ότι η/ο εκπαιδευτρια/-τής δεν ήταν σε θέση να εφαρμόσει ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα επαγγελματικής εκπαίδευσης και ένταξης είτε, γιατί τα μέχρι τώρα προγράμματα είχαν αναπτυχθεί για προστατευτικά περιβάλλοντα εργασίας, είτε, γιατί η/ο ίδια/ίδιος δεν κατάφερε να προσαρμοστεί ομαλά στον εργασιακό χώρο.
- **Περιορισμός της βάσης υποστήριξης:** Στο γενικό πληθυσμό η εκπαίδευση μιας/ενός νέας/νέου εργαζόμενη/-νου παρέχεται συνήθως μέσα από τις καθημερινές εμπειρίες και τη συνεργασία με τις/τους άλλες/άλλους εργαζόμενες/-νους.²⁸ Στην περίπτωση της υποστηρικτικής απασχόλησης, η/ο εκπαιδευτρια/-τής μπορεί να καταστεί εμπόδιο στην ανάπτυξη αυτής της άτυπης μορφής εκπαίδευσης, περιορίζοντας τη βάση υποστήριξης μόνο στον εαυτό της/του.
- **Ακατάλληλα εργασιακά περιβάλλοντα:** Μερικές φορές η πραγματικότητα της αγοράς εργασίας δεν επιτρέπει τις πιο σωστές επιλογές στην επαγγελματική τοποθέτηση των ατόμων με αναπηρία. Μια τέτοια σωστή επιλογή θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο τις ανάγκες, τις ικανότητες και τα ενδιαφέροντα του ατόμου, όσο και τις δυνατότητες του συγκεκριμένου εργασιακού χώρου.

Τέλος, υπάρχει ο προβληματισμός πως η ένταξη ενός ατόμου με αναπηρία στην ελεύθερη αγορά εργασίας στερεί από το άτομο αυτό τη δυνατότητα να απολαμβάνει μιας σειράς υπηρεσιών, που θα απολάμβανε σε προστατευτικό περιβάλλον, όπως υπηρεσίες εκπαίδευσης, αναψυχής κ. ά.²⁹

Δύο υπηρεσίες Υποστηρικτικής Απασχόλησης

²⁸ Η άποψη αυτή ενισχύεται από τα πορίσματα έρευνας που κατέγραψε μειωμένες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ εργαζομένων με και χωρίς νοητική καθυστέρηση, σε περιβάλλοντα προστατευτικής εργασίας. Βλ. σχ. Ferguson, B., McDonnell, J., Drew, C. (1993). Type and Frequency of Social Interaction Among Workers With and Without Mental Retardation. *American Journal on Mental Retardation*, Vol. 97, No. 5, pp. 530-540.

²⁹ Βλ. σχ. Parmenter, T. R. (1993). International Perspective of Vocational Options for People With Mental Retardation: The Promise and the Reality. *Mental Retardation*, Vol. 31. No 6, p. 365.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης»
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΜΕΝCΑΡ (Μ. Βρετανία) υποστηρίζει την υπηρεσία *Pathway Employment Service*³⁰ για την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Η υπηρεσία λειτούργησε δοκιμαστικά στη Ν. Ουαλία από το 1975 έως το 1977 και μετά την επιτυχία της η ΜΕΝCΑΡ αποφάσισε τη συνέχιση της λειτουργίας της. Το έργο της υπηρεσίας Pathway συνοπτικά είναι το εξής:

- η αναζήτηση εργασίας για το νέο ή τη νέα με νοητική καθυστέρηση.
- η εξεύρεση μιας/ενός ήδη εργαζόμενης/-νου στην εργασία αυτή, που θα δεχτεί να υποστηρίξει το άτομο με νοητική καθυστέρηση στην προσαρμογή του στο εργασιακό περιβάλλον (*foster worker*).
- η οικονομική ενίσχυση της/του εργαζόμενης/-νου αυτού και του ατόμου με νοητική καθυστέρηση.

Αν και ο εργοδότης δεν αναλαμβάνει υποχρέωση πρόσληψης μετά τη δοκιμαστική λειτουργία του σχήματος (συνήθως για 6 μήνες), πολλές/πολλοί πελάτες της υπηρεσίας αυτής προσλήφθηκαν και πολλές/πολλοί εργοδότες ζητούν εργαζόμενες/-νους μέσω της υπηρεσίας Pathway.³¹

Ένα άλλο σχήμα βασισμένο στις αρχές της υποστηρικτικής απασχόλησης, εφαρμόζεται στην Ιρλανδία από τον οργανισμό «St. Michael' s House» με την ονομασία «OPEN ROAD». Άτομα με μέση και βαριά νοητική καθυστέρηση εκπαιδεύονται σε μικρά ημερήσια κέντρα δυναμικότητας 12 εκπαιδευόμενων, στην απόκτηση κοινωνικών γνώσεων και δεξιοτήτων. Τα άτομα αυτά προωθούνται σε εργασιακό περιβάλλον όταν βρεθεί κατάλληλη θέση. Ακολουθεί περίοδος εκπαίδευσης μέσα στον εργασιακό χώρο, κατά τη διάρκεια της οποίας το άτομο υποστηρίζεται από ειδικούς του προγράμματος και αμείβεται κατά ένα μέρος από το πρόγραμμα. Ο εργοδότης συμμετέχει στην αμοιβή του εργαζόμενου ανάλογα με την παραγωγικότητά του.³²

Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα λιγότερο προστατευτικά σχήματα επαγγελματικής τοποθέτησης, όπως η υποστηρικτική απασχόληση και η υπηρεσία *Pathway*, συμβάλλουν σημαντικά στην υπόθεση της κοινωνικής ενσωμάτωσης εκπαιδεύοντας και προετοιμάζοντας όχι μόνο τα άτομα με αναπηρία αλλά και την κοινωνία. Οι εκπαιδευτριες/-τές (*job coaches* και *foster workers*) και το ίδιο το εργαζόμενο άτομο με την καθημερινή παρουσία και δράση μέσα σε ομαλοποιημένα εργασιακά περιβάλλοντα, δίνουν την ευκαιρία στις/στους υπόλοιπες/-πους εργαζόμενες/-νους και στην ευρύτερη κοινωνία να γνωρίσουν καλύτερα τις ικανότητες των εξυπηρετούμενων ατόμων με αναπηρία, αλλά και να βοηθήσει συνειδητά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων της επαγγελματικής ένταξης και ενσωμάτωσής τους.

³⁰ Βλ. σχ. Porterfield, J., Gathercole, C. (1985). *The Employment of People with Mental Handicap*. London: King's Fund Centre (KF), pp. 28-38.

³¹ Βλ. σχ. Gray, B. (1985). *Social Education Centres and Employment* στο Craft, M., Bicknell, J., Hollins, S. (eds.) (1985). *Mental Handicap*. London: *Bailure Tindall*, p. 268.

³² Βλ. σχ. Walsh, P. N. (ed.) (1991). *Creating Work Opportunities for Europeans with Mental Handicap*. England: Lisieux Hall, pp. 47-49.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
«ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης»
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Προστατευτική ή Υποστηρικτική Απασχόληση;

Μια συγκριτική θεώρηση των δύο μορφών επαγγελματικής προετοιμασίας και αποκατάστασης μας μπορεί να αναδείξει τα πλεονεκτήματα της Υποστηρικτικής Απασχόλησης έναντι της Προστατευτικής. Τα πλεονεκτήματα αυτά παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
Στηρίζεται στην αντίληψη ότι κάθε ενήλικη/-κος μπορεί και έχει το δικαίωμα να εργάζεται	Στηρίζεται σε πραγματικές ή στερεοτυπικές απόψεις ή αντιλήψεις σχετικά με δυσκολίες των πολιτών με <u>αναπηρία για ενορασία</u>
Επικεντρώνεται στις ικανότητες των πολιτών με αναπηρία	Επικεντρώνεται στις δυσκολίες των πολιτών με αναπηρία
Υλοποιείται σε πραγματικούς εργασιακούς χώρους	Υλοποιείται σε χώρους που προσομοιάζουν σε εργασιακούς χώρους
Ευνοεί την κοινωνική επαφή	Δεν ευνοεί την κοινωνική επαφή
Συμβάλλει στη δημιουργία και διατήρηση εικόνας ενήλικης/-κου στην/στον πολίτη <u>με αναπηρία</u>	Συντηρεί στην/στον πολίτη με αναπηρία εικόνα ανήλικης/-κου
Δημιουργεί προϋποθέσεις για οικονομική ανεξαρτησία	Συντηρεί την οικονομική εξάρτηση από επιχορηγήσεις
Θεωρείται ότι κάθε άλλη ανάγκη του ατόμου σε υποστηρικτικές υπηρεσίες θα εξυπηρετείται εκτός εργασιακού πλαισίου	Διευκολύνει την παροχή μεγαλύτερου εύρους υπηρεσιών προς το άτομο

Πίνακας 1

Σύγκριση χαρακτηριστικών Υποστηρικτικής και Προστατευτικής Απασχόλησης

Το ερώτημα όμως δεν μπορεί να απαντηθεί χωρίς γνώση των χαρακτηριστικών της περίπτωσης για την οποία τίθεται. Οι παράγοντες που συμμετέχουν στη λήψη της σχετικής απόφασης είναι:

- τα χαρακτηριστικά του ατόμου με αναπηρία,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
στένωση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

- οι γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες του,
- τα ενδιαφέροντα, οι κλίσεις και οι επιθυμίες του,
- οι προσφερόμενες δυνατότητες από τις υπηρεσίες στις οποίες έχει πρόσβαση η/ο εξυπηρετούμενη/-νος

Η έρευνα και η παγκόσμια πρακτική και εμπειρία δείχνει ότι υπηρεσίες Προστατευτικής Απασχόλησης θα υπάρχουν πάντα για να καλύπτουν τις περιπτώσεις εκείνες πολιτών με σοβαρή αναπηρία για τις οποίες άλλα σχήματα κρίνονται μη ρεαλιστικά. Όμως, σχήματα προσανατολισμένα στην ανοικτή αγορά εργασίας, όπως η Υποστηρικτική Απασχόληση θα κερδίζουν συνέχεια έδαφος και θα δέχονται ένα συνεχώς διευρυνόμενο φάσμα εξυπηρετούμενων.

Η Υποστηρικτική Απασχόληση στην Ελλάδα

Η Υποστηρικτική Απασχόληση εμφανίστηκε στην ελληνική βιβλιογραφία και αρθρογραφία στα μέσα της δεκαετίας του '90, ενώ στην πράξη αρχίζει να εφαρμόζεται λίγο αργότερα. Από το 1997 λειτουργεί η Ελληνική Εταιρεία Υποστηριζόμενης Εργασίας με σκοπό τη διάδοση των αρχών και της πρακτικής της Υποστηρικτικής Εργασίας σε επαγγελματίες, γονείς και σε πολίτες με αναπηρία.

Η Υποστηρικτική Εργασία δεν έχει βρει ακόμα το δρόμο της στη χώρα μας παρά το γεγονός ότι:

- δεν αποτελεί πλέον καινούργια ιδέα,
- υπάρχουν αρκετές δεκάδες επαγγελματιών που έχουν εκπαιδευτεί στο νέο σχήμα εργασιακής ένταξης και
- αρκετές δεκάδες νέων με αναπηρία έχουν ενταχθεί σε χώρους της ανοικτής αγοράς εργασίας μέσα από υπηρεσίες Υποστηρικτικής Εργασίας και εργάζονται με επιτυχία.

Τα αίτια για την καθυστέρηση αυτή της διάδοσης και εφαρμογής μιας ιδέας που στην έρευνα και στην πράξη έχει δείξει μεγάλο βαθμό αποτελεσματικότητας μπορούν να αναζητηθούν:

- Στην άγνοια γενικώς της υποστηρικτικής αντίληψης σε κάθε μορφή εκπαίδευσης (υποστηρίζω την ειδική εκπαιδευτική ανάγκη μέσα στον γενικό εκπαιδευτικό χώρο). Κυρίαρχουσα αντίληψη εξακολουθεί να είναι η ειδική εκπαιδευτική δομή ή η ειδική παράλληλη στήριξη.
- Στην απουσία εκφρασμένης συνολικής στόχευσης και στρατηγικής για την εκπαίδευση των νέων με αναπηρία στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος. Στο πλαίσιο μιας τέτοιας στρατηγικής θα μπορούσε να ενταχθεί και η ανάδειξη της Υποστηρικτικής Απασχόλησης ως καλής και υποδεικνυόμενης πρακτικής. Επίσης θα αναδεικνύονταν ο ρόλος των Υποστηρικτριών/-τών και θα αναγνωρίζονταν ως επαγγελματίες ενός χώρου με σαφείς στόχους, περιεχόμενο και μέθοδο.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
στένωση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

- Στην ασάφεια ως προς τον ρόλο του σχολείου. Από χώρος προετοιμασίας της/του αυριανής/-νού πολίτη, το σχολείο έχει μετατραπεί σε χώρο φροντιστηριακής προετοιμασίας των μαθητριών και μαθητών για την επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα. Μέσα σε μια τέτοια αντίληψη ο ρόλος της επαγγελματικής προετοιμασίας είναι υποβαθμισμένος με συνέπεια την μεταφορά της αντίληψης αυτής και στον χώρο των νέων με αναπηρία.
- Στην αίγλη και στη σιγουριά που ακόμα διατηρεί μια θέση στον δημόσιο τομέα. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλοί γονείς μαθητριών και μαθητών με αναπηρία προτιμούν για τα παιδιά τους ένα πρόγραμμα ενταγμένο στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα (π.χ. ΕΕΕΕΚ), αντί ενός άλλου πιο σύγχρονου (π.χ. πρόγραμμα Υποστηρικτικής Απασχόλησης σε Ν.Π.Ι.Δ.), γιατί το πρώτο θα δώσει στα παιδιά «ένα χαρτί», ένα απολυτήριο που θα τους επιτρέψει τη διεκδίκηση μιας θέσης στον δημόσιο τομέα.
- Στις ελλείψεις που παρατηρούνται σε υπηρεσίες επαγγελματικής συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού.
- Στα ασφαλιστικά εμπόδια που πολλές φορές εμφανίζονται όταν μία/ένας εργαζόμενη/-νος νέα/νέος με αναπηρία «χάσει» τη σιγουριά του ασφαλιστικού φορέα των γονέων της/του για να ενταχθεί σε έναν νέο φορέα λόγω της εργασιακής ιδιότητάς της/του.
- Στα δομολειτουργικά προβλήματα της οικονομίας, στην αποβιομηχανοποίηση της χώρας, στη συρρίκνωση των πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέων και στον γιγαντισμό του τριτογενούς τομέα. Σε μια τέτοια οικονομία λιγοστεύουν οι πιθανότητες για εύρεση θέσεων εργασίας για ορισμένες κατηγορίες νέων με αναπηρία (π.χ. με νοητική καθυστέρηση), όπου το ζητούμενο είναι μια θέση που δεν απαιτεί ψηλό νοητικό δυναμικό.

Αντί επιλόγου

Τα δύο μοντέλα που εξετάσαμε έχουν να προσφέρουν ένα πλαίσιο εργασιακής απασχόλησης και επαγγελματικής δραστηριότητας σε διαφορετικούς πληθυσμούς και για την κάλυψη διαφορετικών αναγκών. Είναι σημαντικό να μην αντιμετωπίζονται ως λύσεις αποκλειστικές για κάποιες/-ους εξυπηρετούμενες/-νους, αλλά ως πεδία δοκιμών. Η λύση της Υποστηρικτικής Απασχόλησης βρίσκεται πιο κοντά σε μια αντίληψη κατά των διακρίσεων και των αποκλεισμών. Όμως και η Προστατευτική Απασχόληση δεν θα πρέπει να υποβαθμίζεται ως λύση για τις περιπτώσεις εκείνες των συμπολιτών μας με αναπηρία για τις οποίες η ανοικτή αγορά εργασίας φαίνεται ως μη ρεαλιστικός στόχος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σε κάθε περίπτωση δε θα πρέπει να υποβαθμίζεται η χαρά και η ικανοποίηση του ίδιου του πολίτη με αναπηρία από τη συμμετοχή του σε ένα κοινωνικά χρήσιμο και συμβατό με τα χαρακτηριστικά του έργου ανεξαρτήτως της δομής μέσα από την οποία αυτό παρέχεται.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ